

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Ústav dějin křesťanského umění

František Lejnar

Historie a vývoj kopané na Letenské pláni

Bakalářská práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

Praha 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. listopadu 2018

František Lejnar

Bibliografická citace

Historie a vývoj kopané na Letenské pláni [rukopis]: bakalářská práce / František Lejnar; vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc. -- Praha, 2018. -- s. 42

Anotace

V této bakalářské práci se pokusím zaměřit na vznik a vývoj fotbalové kultury na pražské Letenské pláni. Cílem bude zachytit počátek, působení a činnost prvních fotbalových klubů od druhé poloviny 19. století až po padesátá léta století dvacátého. Primárním tématem bude toto období jako jedno z nejslavnějších československého sportu.

Klíčová slova

fotbal, Letenská pláň, pražské fotbalové kluby, historie sportu

Abstract

In this work I will try to focus on the creation and development of football culture on Prague's Letná plain. The aim will be to capture the origin and establishment of the first football clubs, their influence and activity from the second half of the 19th century to 1950s. The primary theme will be examining this period as one of the peaks of Czechoslovak sport culture.

Keywords

football, Letenská plan, prague football clubs, history of sport

Počet znaků (včetně mezer): 95 886

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval prof. PhDr. Jaroslavu Čechurovi, DrSc. za možnost psát tuto práci pod jeho vedením. Dále děkuji své partnerce Kamilce, tímto se jí omlouvám se večery plné vzteku a děkuji za podporu a trpělivost. Rodině, kamarádům od Anthonyho a kamarádovi Richardovi, který se mnou sdílí zájem o fotbal. Děkuji své tetě Mgr. Michaele Tučkové za obětavou pomoc. Práci bych rád věnoval svému otci, který mě naučil mít rád fotbal, a jeho knihovně, která mi poskytla většinu zdrojů.

Obsah

Úvod.....	1
1. Letenská pláň	3
1.1. Historie	3
1.2. Zástavba a využití prostoru	5
2. Historie a vývoj fotbalu na Letenské pláni	8
2.1. Vznik prvních klubů a jejich působení do konce první světové války	8
2.2. Fotbal v období první republiky	20
2.3. Fotbal v období Protektorátu Čechy a Morava	28
2.4. Fotbal od roku 1946 do roku 1953	30
2.5. Hvězdy fotbalové Letné.....	33
Závěr	38
Seznam literatury a internetových zdrojů	42

Úvod

Tato práce se zabývá tématem vzniku kopané na pražské Letné. Sleduje vznik tohoto oblíbeného sportu v Praze a jeho zakotvení na Letenské pláni, která nabízela ideální prostory pro vznik sportovišť a později fotbalových stadionů. První kapitola se věnuje postupnému objevování fotbalu a jeho představování veřejnosti. V prvních letech svého vzniku se setkává často s nepochopením ba i silnou nevolí konzervativní společnosti. Brzy však jeho popularita stoupá a na základě úspěchů českých klubů, zejména právě těch z Letné, se fotbal stává hrdým nástrojem národní dominance i způsobem zábavy v časech těžkých i mírových. Fotbal v Praze na počátku své historie patřil mezi sportovní elitu nejen v zemích Rakousko-Uherska, ale i v celé Evropě. Výkony především letenských mužstev konkurovaly i fotbalovým gigantům z tehdejší Anglie.

Po první světové válce se v nově vzniklém Československu formoval na Letné unikátní sportovní areál, který neměl konkurenci nikde ve světě. V jednom prostoru se nacházely tři hlavní pražské kluby, a to Slavie, DFC (Deutscher Fußball-Club Prag) a Sparta. Kromě těchto tří velkých hřišť se zde nacházela i řada menších, provinčních klubů. Kromě fotbalu se na Letné pěstovala též atletika, hokej a tenis. V období tzv. první republiky byla Letná svědkem desetitisícových návštěv při zápasech jejích klubů s kluby českými i evropskými. Na letenských stadionech se formovaly i první velké zápasy československé fotbalové reprezentace. V předválečném období Slavie i Sparta dobývaly evropské poháry a těšily se velké přízni Pražanů.

S příchodem druhé světové války a vznikem Protektorátu Čechy a Morava fotbal nezaznamenal větších omezení. Čeští fanoušci sice neviděli žádná mezinárodní utkání, ale fotbal na domácí scéně se hrál stále. V této době byl zrušen jeden z hlavních letenských klubů, tým pražských Němců DFC. Kopaná v dobách útlaku posilovala ducha i národní hrdost Čechů. Letenské kluby dominovaly našemu fotbalu a pravidelně se dělily o nejvyšší příčky. Během zápasů ukazovaly desetitisícové davy na stadionech národní soudržnost a nejednou vykřikovaly své názory proti okupantům. S koncem války byla Letná tvrdě poznamenána. Stadiony byly zničeny.

V poválečné euforii měl fotbal velké slovo. Nadšeně se organizovaly mezinárodní zápasy a Češi ukazovali, že po šesti letech izolace fotbal hrát nezapomněli. Letná sportovně nadále dominovala a sport se zde hrál dál i přes plány na zastavení pláně. Po komunistickém převratu v roce 1948 však nastaly pro kopanou „zlé časy“. Zákazem profesionalismu byla poškozena fotbalová tradice a některé kluby, nevyjímaje bohužel

ani Letnou, dostaly nálepku „buržoazní“. Celá tragédie fotbalové kultury na Letenské pláni vyvrcholila vystěhováním a devastací stadionu Slavie, který musel ustoupit pomníku J. V. Stalina. Z Letné se stal opět jen prostor. Z celého velkolepého sportovního areálu, který Československu záviděla celá Evropa, zůstal jen stadion Sparty, který stejně stál opodál. Tato práce připomíná a mapuje historii kopané, která se více než padesát let odehrávala na několika společných kilometrech.

Hlavním zdrojem informací mi byla kniha *Dějiny československé kopané* od Karla Petřů. Autor se osobně ve fotbalovém dění angažoval. Původně jako sportovní novinář, později jako fotbalový funkcionář a ve třicátých letech i jako reprezentační trenér. Kniha, která byla vydaná roku 1946, je více než vědecké dílo knihou reportážní. Samotný text, poznatky a vzpomínky autora doplňují výsledky, tabulky i citace z dobového tisku, klubových ročenek nebo funkcionářských zápisů. Tato kniha je základní literaturou pro seznámení se s počátky kopané v Čechách.

Dalším podstatným zdrojem je dvoudílná *Kronika českého fotbalu*. Autory jsou sportovní žurnalisté Jiří Macků a Miloslav Jenšík. Oba díly popisují fotbalovou historii chronologicky, rok za rokem. Vedle kvalitní obrazové přílohy je významnou součástí na konci každé kapitoly několik stránek z denního tisku té doby. Kniha se opírá o *Dějiny čs. kopané* Karla Petřů, někdy ji přímo cituje. V některých případech se informace uváděné ve zmíněných publikacích rozcházejí. Věrohodnější v tomto případě bude Karel Petřů jako přímý aktér dění. Dalším zdrojem, ze kterého má práce čerpat, jsou knihy *Věčná Slavie* a *Železná Sparta*, jejichž autorem je publicista Vítězslav Houška. Jsou jakousi kronikou mapující historii klubů, často však v knize proloženou zábavnou formou textu, např. použitím fiktivních rozhovorů mezi hráči atd. První období historie klubů není nijak podrobně popsáno a vše se odehrává jen na několika stránkách. I tak je dílo pana Houšky stěžejním pro každou práci z oblasti fotbalové historie. K ruce mi též byla kniha *Bican – pět tisíc gólů a Století fotbalu* od Josefa Pondělíka. První jmenovaná kniha je psaná formou velkého rozhovoru s Josefem Bican, legendárním fotbalistou Slavie, nejlepším hráčem všech dob. Jeho vzpomínky jsou velmi objektivní a osobně je považuji za věrohodné. Druhá jmenovaná kniha opomíjí první historii fotbalu a věnuje se době poválečné. Sám autor patřil v padesátých a šedesátých letech k předním sportovním žurnalistům.

1. Letenská pláň

1.1. Historie

Název Letenská pláň se na pražských mapách vůbec nevyskytuje na rozdíl od Letenské ulice, sadů, náměstí, tunelu či zámku. Nejedná se o samostatné katastrální území, vžitý název nemá žádné oficiální opodstatnění ani úřední podklad, jedná se pouze o název pomístní. Letná je pouze vrch, jeden z devíti pražských: vedle Petřína, Vyšehradu, Vítkova, Zderazu, Skalky, Bílé hory, Strahova a Opyše s Pražským hradem. Územně byl vždy součástí bývalé samostatné vsi Bubny, v roce 1850 sloučené se sousední do obce Holešovice – Bubny a poté v roce 1884 připojené k Velké Praze. Na vrchu Letná bývalo prý za bájných časů kdesi na jejím východním konci pohanské obětiště a posvátný háj bohyně Léty. Možná právě odtud nese jméno. Literární historik Jan Gebauer uvádí ve svém *Slovníku staročeském*, že staročeské přídavné jméno „letná“ nese význam slova „krásná“.¹ Nejčastějšími historickými názvy byla Letná pole, Letní pole nebo Leteň.² Název znamenal pravděpodobně dobře sluněné místo. Takový název místa byl v minulosti běžný. Letnou mají i v Plzni, Zlíně, Kladně, Teplicích, Olomouci nebo Jičíně.³

Stopy po první civilizaci můžeme na Letné hledat již v období eneolitu, neboli v pozdní době kamenné. Ta se datuje zhruba od poloviny 4. tisíciletí až do počátku 2. tisíciletí př. n. l. V tomto údobí vznikla kultura s tzv. šňůrkovou keramikou. Kromě keramiky zdobené otiskem šňůry jsou znakem této kultury kostrové pohřby skrčených těl. K tělům se právě různé nádoby, misky, poháry a amfory přikládaly. Takto ozdobené hroby byly nalezeny mimo jiné také v okolí Letné. Později, kolem roku 500 př. n. l., tu existovala osada, která je archeology nazývána „bubenečko-dejvická“. Vzkvétal tu asi hojně obchod soudě podle nalezených předmětů z jantaru a obsidiánu. Tato oblast dosáhla velkého významu od 1. do 4. století, kdy se zde nalézalo jedno z největších středisek zpracovávajících železo. Lokalita pro to nabízela ideální podmínky. Pece pro zpracování kovu se stavěly pod zem, aby se v nich udržel žár. Vyšší poloha zamezovala

¹ GEBAUER 1903

² HISTORICKÁ MAPA 1868

³ MACKŮ 2015, 7

ohrožení častými povodněmi. V oblasti bylo archeology nalezeno několik podobných tavicích pecí. Osada zanikla nejspíše v průběhu 8. a 9. století.⁴

Prokazatelně první zmínka o Letenské pláni pochází z roku 1088, kdy český král Vratislav I. obdaroval Vyšehradskou kapitulou u sv. Petra a Pavla Letnou a Bubny. Z roku 1234 také pochází zmínka o zasvěcení kostelíka na úpatní Letné v obci Bubny sv. Klimentovi. Dne 25. prosince 1261 korunoval arcibiskup Werner z Eppensteinu v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě českého krále Přemysla Otakara II. Velkým slavnostem však nestačily prostory Pražského hradu, a proto dal panovník vybudovat na Letné dřevěné budovy k ubytování i slavnostem. Zde se po dva dny hodovalo.⁵ Plán však v historii sloužila spíše pro vojenské účely. Jednalo se o mimořádně strategicky výhodný bod. Byl odtud dobře kontrolován jediný zdejší brod mezi bubenským břehem a dnešní Štvanicí. Brod byl nejsnazším přístupem k Pražskému hradu od východu. Roku 1105 ho využil olomoucký kníže Svatopluk, který chtěl dobýt město i trůn knížete Bořivoje II.⁶ Ve 13. století byla stráň využita pro těžbu břidlice a za vlády Karla IV. byl ve stráních zřízen vinohrad. Během husitských válek v březnu roku 1420 se zde utábořila vojska císaře Zikmunda. Kronikář Vavřinec z Březové uvádí, že se zde utábořilo na 150 tisíc císařských vojáků. Armáda však čítala pouze 30 tisíc mužů. Odtud pak císař sledoval bitvu na Vítkově. Po vojenském neúspěchu údajně na Letné v táboře křižáckého vojska po neshodách vzplál požár a zapříčinil rozpad vojska. Přes bubenský brod a Letnou pak zaútočil na Pražský hrad i Jiří z Poděbrad. Roku 1648 z Letné Prahu odstřelovala švédská vojska. Koncem 17. století byl na jižním svahu opět vysázen vinohrad. Patřil cyriakům ze staroměstského kláštera u sv. Kříže Většího.⁷ V první polovině 18. století byl ve východní části Letné postaven letohrádek Belvedér a vysázena kaštanová alej. Letohrádek sloužil jako reprezentační stavba pro místodržícího Františka Josefa Waldštejna. Roku 1741 byl francouzskou armádou vyhozen do povětří během válek o rakouské dědictví. Na počátku 19. století patřila velká část pozemků baronu Jakubu Wimmerovi. Baron zde nechal vysázet první okrasné keře a ovocné stromy. Obnovil vinici, která ve své době plodila velké množství vína. Letenské sady v podobě, kterou známe dnes, nechal formovat Karel Chotek.⁸ Později se stal prostor ideálním místem pro konání různých

⁴ BRONCOVÁ (ed.) 1998, 9–10

⁵ HONEISER (ed.) 2007

⁶ KOSMOVA KRONIKA ČESKÁ, 160

⁷ HONEISER (ed.) 2007, 60

⁸ BRONCOVÁ (ed.) 1998, 28–29

sportovních akcí. Uprostřed pláně byla plocha využita pro pět všesokolských sletů. První a druhý všesokolský slet se konal na Štvanici. Třetí, který se uskutečnil 29. června 1895, byl přesunut na Letnou. Účastnilo se ho 4 tisíce cvičenců. Pro IV. všesokolský slet, který proběhl v roce 1901, byl vystavěn na Letné areál pro 22 tisíc diváků a 6 tisíc cvičenců. O šest let později měla již tribuna kapacitu 55 tisíc míst a cvičilo přes 10 tisíc sokolů. VI. slet v roce 1912 měl tribunu pro 100 tisíc diváků. Po první světové válce byl pořádán poslední letenský všesokolský slet. V aréně cvičilo 16 tisíc cvičenců a na tribunách přihlíželo 109 tisíc diváků. Další všesokolské slety se poté přesunuly na Strahov. V roce 1921 na letenském stadionu proběhla I. dělnická olympiáda. Zde cvičilo téměř 20 tisíc cvičenců. Za nacistické okupace měla na Letné jako na dominantním místě hlavního města vzniknout některá z monumentálních staveb okupační moci. Na konci 2. světové války patřila Letná k posledním místům odporu okupačních složek. Byla zde umístěna protiletadlová baterie. Ta měla v úmyslu odstřelovat pražské mosty a v nejhorším případě celou Prahu. Poslední odpor zde byl 9. května 1945. V ranních hodinách vstoupila do města 3. a 4. gardová tanková armáda generála Pavla Semjonoviče Rybalka. Kolem desáté hodiny dopoledne zničili povstalci na Letenském náměstí poslední kolonu jednotek SS opouštějící právě Letnou.⁹

Plocha Letenské pláně byla po druhé světové válce využívána pro oslavy 1. máje a 9. května, dne osvobození. Centrální plocha byla upravena pro pořádání slavnostních přehlídek. Za oběť jí padl velký atletický stadion s klusáckou dráhou. V roce 1989 se zde shromáždily statisíce lidí, aby projevíly svou vůli ukončit éru komunismu. V roce 1990 zde byl vítán papež Jan Pavel II.

1.2. Zástavba a využití prostoru

Prvním významným stavebním projektem byla realizace tzv. „Rudolfovy štoly“. Jednalo se o průkop Letné od vltavského břehu až po královskou oboru, dnes Stromovku, kde měl vodou zásobovat rybník pro chov kaprů. Stavbu si objednal císař Rudolf II roku 1583. Práce trvala téměř dvacet let. Délka štoly činí 1 102 metrů a její hloubka je téměř 45 metrů pod dnešní zástavbou Letné. Jedná se o technickou památku a štola je až na určité příležitosti veřejnosti nepřístupna.¹⁰

⁹ LEDVINKA / PEŠEK 2000, 629

¹⁰ BRONCOVÁ (ed.) 1998, 32

Základem pro zamýšlenou zástavbu Letenské pláně byla v roce 1888 dostavěná vodárna s novorenesanční věží. Postavena byla podle návrhů Ing. arch. Jindřicha Fialky.

Již od konce 19. století se řešilo využití Letné. Jedním z prvních pokusů bylo dopravní spojení Starého Města a Letné. V roce 1897 byl předložen návrh na průkop Letné. Navrhován byl též tunel či monumentální výstup.¹¹ V roce 1905 byl podán návrh na stavbu budovy české university. Šlo o budovu technického učení. Poloha měla být v pozici proti Mikulášské ulici a mostu Svatopluka Čecha. Po vzniku Československa byl vypracován návrh na regulaci a zastavění Letné a okolí Hradu. V rámci návrhu byl představen plán stavby budovy parlamentu Československé republiky.

První realizovanou stavbou byla budova Národního technického a Národního zemědělského muzea. Architektonická soutěž byla vypsána roku 1935. Vítězem se stal architekt Milan Babuška. Stavba byla zahájena roku 1938 a o tři roky později byla dokončena i přes velké úspory materiálu během okupace a války. Po vzniku Protektorátu Čech a Moravy vzniklo několik plánů na zástavbu Letné. Měly zde vzniknout domy „Hitlerovy mládeže“ a další vládní instituce.¹² Roku 1947 se konala soutěž na projekt budovy Národního shromáždění. Hlavní myšlenkou pro umístění byla blízkost Hradu jako sídla prezidenta republiky. Stavba nebyla realizována z důvodu, že by byl narušen historický dojem Hradčan. Roku 1951 byla veřejnost seznámena s návrhy na pomník Josifa Vissarionoviče Stalina. Jako místo byla vybrána plocha mezi Hanavským pavilonem a mostem Svatopluka Čecha. Vítězným projektem se stal počín sochaře Otakara Švece a stavba byla realizována. Podstavec pomníku byl vysoký 15 metrů. Výška sousoší dosahovala 15,5 metrů a délka měřila 22 metrů. Celková hmotnost byla 15 tisíc tun. Pomník zobrazoval Stalina a za ním stojící československý a sovětský lid.¹³ Od roku 1962 vznikaly studie na úpravu po likvidaci pomníku. Ten byl nakonec v listopadu roku 1962 odstřelen. 1. března 1977 byla vládou vypsána soutěž na Památník osvobození Československa Sovětskou armádou. Od vybudování pomníku ale bylo upuštěno. Posledním velkým a nerealizovaným plánem byla stavba Národní knihovny. Ta byla v řešení od roku 2006, kdy v soutěži zvítězil návrh architekta Jana Kaplického.¹⁴

¹¹ HONEISER 2007, 62

¹² HOŘEJŠ 2013, 178

¹³ LEDVINKA / PEŠEK 2000, 30

¹⁴ Tamtéž, 76

Vyjma sportovních ploch nebyla Letenská pláň nikdy zcela zastavěna. Nepočítáme-li tedy sportoviště, byly postaveny jen dvě stavby, které se do dnešní doby nezachovaly. Jednalo se o letohrádek Belveder, který byl zničen francouzskými vojsky, a Stalinův pomník. Řada staveb byla pak postavena kolem obvodu Letné. Na západní straně stojí Kramářova vila a Hanavský pavilon. Ten byl postaven na konci roku 1891. Byl postaven po vzoru pavilonu z Jubilejní výstavy, kde sloužil k prezentaci výrobků železáren knížete Hanavského.¹⁵ Severní strana byla vymezena stadionem Sparty a obytným blokem „Molochov“. Při východní straně stojí budovy ministerstva vnitra. Dále pak Letenské sady a budovy muzeí.

Významnou technickou stavbou byla již dnes neexistující lanová dráha. Trasa vedla z břehu Vltavy až k Letenskému zámečku. Proti sobě jezdily dvě kabiny na vodní pohon. Provoz byl zahájen 30. května 1891, čímž je nejstarší pražskou stavbou tohoto druhu. Spotřeba vody na provoz však byla tak vysoká, že v domech při okraji Letné začal klesat její tlak. Provoz byl tedy přeměněn na elektrický. Lanovka byla později nahrazena pohyblivými schody, které sloužily až do roku 1937. Vyústění schodů bylo u Letenského zámečku. Ten byl postaven roku 1863 podle projektu architekta Ignáce Ullmanna. Od svého vzniku vždy sloužil jako výletní restaurace. Již zmíněný obytný blok „Molochov“ byl postaven v roce 1937. Stojí podél třídy Milady Horákové.¹⁶

Mezi známé letenské stavby je nutné zařadit též tzv. Bruselskou restauraci – Expo '98. Ta byla do Prahy převezena po ukončení Světové výstavy v Bruselu, kde reprezentovala československou gastronomii. Další historickou raritou je dnes již nefunkční kolotoč z roku 1891 stojící v blízkosti Letenského zámečku.¹⁷

¹⁵ BRONCOVÁ (ed.) 1998, 31

¹⁶ HONEISER 2007, 27

¹⁷ BRONCOVÁ (ed.) 1998, 30

2. Historie a vývoj fotbalu na Letenské pláni

2.1. Vznik prvních klubů a jejich působení do konce první světové války

Za rok vzniku letenské fotbalové kultury můžeme považovat rok 1891. Základy zde položily místní kroužky a party všedních názvů. Byly jimi např. Vodárna, Česká vlajka, Česká Růže nebo SK Habáni.¹⁸ Josef Rössler-Ořovský ve vzpomínkách uvádí,¹⁹ že ke hře bylo v té době přistupováno bez zdržování, vymezování hřiště, bez přesných pravidel a s různým počtem hráčů. Branky byly vyznačeny pouze odloženými kabáty.²⁰ Důležitým rokem v historii kopané je rok 1892. Toho roku sokol Josef Klenka pořídil první překlad fotbalových pravidel. Nejlepší kluby té doby své zápasy soustředily na Královské louce. Prvním letenským „klubem“ mohli být členové Lesehalle. Jednalo se o čtenářský klub německých studentů v Praze.²¹ Roku 1895 Athletic Club Praha založený o čtyři roky dříve oznámil zřízení „odboru ku pěstování hry kopání míče za jarní doby“. Aktéři se zavazovali k organizaci zápasů každou neděli. Jedná se o první doložený závazek českého sportu. Zápasy se odehrávaly převážně mezi studenty pražských gymnázií.²² O studentské kopané na Letné píše *Sportovní obzor* z té doby: „Praha, dne 27. března 1895. Zvědav zvědět, zdali se naši studentští footballisté probudili k jarnímu životu a zvěděv, že dnes je den her, odebral jsem se na Letnou na studentské cvičiště. Ač počasí bylo nejvýše nepříznivé a místy louže ještě stály, jevílo se hřiště dosti upotřebitelným. K potěšení svému jsem shledal, že hrálo více mužstev velmi živě a některá s patrnou značnou schopností, jako zejména Akademické gymnásium, Malostranské gymnásium a jiní.“²³

V rámci III. všesokolského sletu roku 1895, který se jako první konal na Letné, bylo přislíbeno utkání v kopané. Z neznámých důvodů nebylo nakonec uskutečněno. Na uvolněném sletovém stadionu se nakonec usídlil tým Malostranský SK. V září toho roku zde došlo k prvnímu utkání týmu AC Sparta, v té době hrající v Karlíně. Sparta na Letné ve své premiéře prohrála s Malostranským SK 5:0.

¹⁸ MACKŮ 1998, 15

¹⁹ JANKA-ROPIM 1999

²⁰ PETRŮ 1946, 54

²¹ MACKŮ 1998, 16

²² Tamtéž, 17

²³ PETRŮ 1946, 76

Roku 1896 byl založen z iniciativy Rösslera-Ořovského „Český svaz footballový“. Prvními oficiálními kluby jsou Český Sculling Cercle, AC Praha, AC Sparta, SK Slavia a ČFK Kickers Akademického gymnázia. Byly vyhlášeny dva ročníky první oficiální soutěže a za místo konání byla určena Královská louka. Turnaji však předešlo utkání na Letné mezi ČFK Kickers a AC Praha s výsledkem 1:0.²⁴

Ve stejném roce Spolek pro pěstování her české mládeže postavil na Letné rozsáhlé sportoviště. AC Praha začalo oficiálně působit na Letné v podnájmu spolku. Spolunájemcem byl kroužek Gymnázia v Křemencově ulici. Gymnaziální spolky však byly brzy zrušeny pro nařízení, jímž byla studentům zakázána účast na veřejných hrách. Studenti tak přecházeli pod křídla klubů jako AC Sparta, SK Slavia, Český Sculling Cercle aj.

První, kdo si zřídil na Letné regulérní hřiště s tribunou je DFC. Klub byl založen 28. května 1896 jako odnož sportovního klubu Regatta a jejich hřiště vzniklo mezi ulicemi Nad Ferdinandovou štolou a Letenskými sady. Na Letnou přišla i SK Slavia poté, co si pronajala část bývalého vojenského cvičiště se dvěma hřišti. Své první letenské utkání sehrála Slavia s AC Praha 14. května 1896 a zvítězila 3:0. AC Praha jednal o pronájmu hřiště na Letné na jaře 1896. Klubu bylo dočasně pronajato za tři zlaté ročně. Již 24. června však byla smlouva Spolkem pro pěstování her české mládeže zrušena.²⁵

První nadšení z nového sportu však opadal. Sparta se odmítala účastnit vypsaných mistrovství a organizovala pouze zápasy přátelské. Zápasům se Slavií se vyhýbala a věnovala se spíše atletice. Český Sculling Cercle ukončil svoji činnost a hráči odešli do Slavie. Poslední jejich vzájemný zápas končil vítězstvím „sešíváných“ 10:0, čímž se celý proces jen uspil. Slavie díky tomu mohla postavit dokonce tři mužstva. Vážným soupeřem jí však zůstal pouze AC Praha. V tomto roce bylo za celou sezonu odehráno jen jedno utkání, ve kterém SK Slavia přehrála pražský AC 2:0 a umístila se na prvním místě.²⁶ Kromě rivality českých klubů začalo docházet i k problémům národnostním. Pro nedostatek možností hrát zápasy s českými soupeři hledaly kluby jako Slavie prestižní zahraniční mužstva. To vyústilo tak daleko, že DFC odmítl hrát i s kluby, které byly ochotné se Slavií hrát. Z německé strany byla vedena válka za použití urážek a pomluv nejen českých fotbalových klubů, ale i národa.²⁷

²⁴ MACKŮ 1998, 18

²⁵ PETRŮ 1946, 92

²⁶ MACKŮ 1998, 20

²⁷ TALÍK (ed.) 1946, 75

Bojkot a snaha mařit činnost českých klubů přišla i z Vídně. Nadějí a životabudičem se mělo stát utkání mezi Slavii a kombinovaným týmem Berlína. To se uskutečnilo v neděli 8. ledna 1899 na letenském hřišti Slavie o půl třetí odpoledne. Zápas skončil sice bez gólu, ale v Praze vzbudil opět velkou pozornost a zájem o něj nejen mezi sportovci, ale i veřejností. Díky zápasu bylo uznáno, že na pomluvách, které šířily německé strany o českém fotbale a národu, nebylo nic pravdy. Naopak berlínští hráči byli při návratu domů silně „propírání“ tiskem a vlastním fotbalovým svazem potrestáni.²⁸

Na základě úspěchu začala Slavie v čele s tajemníkem Karlem Hammerem vymýšlet další utkání. Náhle přišla zpráva, že do Vídně míří univerzitní mužstvo Oxfordu a cestou se má zastavit v Praze a sehrát utkání s nepřátelským DFC. Hammer okamžitě odeslal dopis do Oxfordu a vyzval tým k souboji s pražskou Slavií na 28. března 1899, tedy den před utkáním s DFC. Jednalo by se tak o první zápas anglického mužstva na evropské pevnině. Oxford souhlasil a jako provizi žádal od české strany 40 liber. Celá akce měla výjimečný a společenský ráz. Pozvání a finanční dary přislíbily osobnosti jako Jeho eminence hrabě František kardinál Schönborn, knížata Lobkowicz a Schwarzenberg, kníže Thurn-Taxis z Loučně (propagátor a iniciátor prvních fotbalových zápasů v Čechách). Mezi pozvanými byl i zakladatel Českého olympijského výboru Dr. Jiří Guth-Jarkovský, britský konzul Pistor nebo pražský primátor Dr. Jan Podlipný. Železářská firma Rott darovala drát na ohrazení hřiště, firma Gotwald pak 300 skládacích židlí a dva skládací altány.²⁹

Mužstvo Oxfordu dorazilo do Prahy v den zápasu o sedmé hodině ranní. K velkému překvapení pouze se dvanácti hráči. Byli uvítáni členy Slavie a následně převezeni do Hotelu de Saxe³⁰. Na hřiště se dostavilo do té doby nevídaných 4 tisíce platících diváků. Cena vstupenky stála pět zlatek. Ani to však nepokrylo výdaje a Slavie zápas ještě dlouho splácela. Před zahájením zápasu přivítal oxfordské hráče kardinál Schönborn v jejich rodném jazyce. Angličané nastoupili v modře pruhovaných dresech, „slávisté“ ve svém tradičním. Podle dobového tisku víme, že Oxford měl od začátku utkání převahu. „Již v počátku utkání Pražané prohrávají o dva góly. S polčasem již Slavie

²⁸ JENŠÍK / MACKŮ 1998, 66–67

²⁹ Tamtéž, 68–69

³⁰ Nárožní čtyřkřídlý čtyřpodlažní objekt hotelu de Saxe v Hyberské ulici byl postaven na počátku 19. století. Přestavba hotelu do jeho současné podoby se uskutečnila v letech 1913–1914. Dostupné online <http://pamatkovykatalog.cz/?element=15435888&action=element&presenter=ElementsResults> [cit. 10.11.2018]

prohrává 0:3. Po zbytek utkání se Pražané herně zvedli, ale zůstalo, až na pár útoků, jen při bránění. Oxford už však branku nepřidal a výsledek poločasu byl i výsledkem konečným. Hra byla slušná a elegantní.³¹

Utkání mezi Oxfordem a Slavií bylo z celého turné Angličanů nejlepším výsledkem. Následující den porazili ostrované DFC 9:0, poté Vídeň 15:0 a mužstvo vídeňských Angličanů 13:0. Český fotbal na sebe tedy upozornil i zahraničí. To se nelíbilo pražským Němcům a po zápase mezi Slavií a Frankfurtem, které končilo 5:4, tisk nařkl Slavii z úplatku Oxfordu pro lepší výsledek. Hru Pražanů očernil jako průměrnou. Za měsíc na Letné Minerva Berlín prohrála 4:0.³²

Slavie stále neměla v Praze konkurenci a kromě zahraničních klubů hrála pouze s vlastní rezervou, protože DFC odmítala hrát nejen s českými kluby, ale i těmi německými, které s českými udržovaly kontakt. DFC se dokonce distancoval od výrazu Letná a na plakátech zval své příznivce na Belvedere.

Na Letné se objevil nový klub. Byl jím Letenský sportovní kroužek, někdy také nazýván Sporting Cercle Victoria. Ten však hrál pouze se Slavií B. Letenský SK vychoval například hráče Jana Koška, nejlepšího střelce období před první světovou válkou a ikonu letenské Slavie. Slavia na závěr roku 1899 vyhlásila Mistrovství zemí koruny České. Bohužel se jiný tým nepřihlásil, a tak mistrovství skončilo 19. listopadu jediným zápasem mezi Slavií A a Slavií B rozdílem 6:1.³³

Na jaře roku 1900 přivítala Letná vídeňský klub AC Victoria. Slavie zvítězila 20:0 a dostalo se jí velké kritiky, že si k poměřování sil vybírá slabé soupeře. Následně hrála proti dánskému klubu AB Kodaň, s nímž prohrála 2:3. Dánové patřili po Anglii ke špičkám fotbalové Evropy. Slavie na jaře roku 1900 nehrála s žádným českým klubem. Účast na zápasech nebyla povinná a mužstva objednávala zápasy tak, jak jim vyhovovaly herně i výkonnostně.³⁴

Pražské německé kluby si založily vlastní soutěž. Vítězem pouhých dvou turnajů byl letenský DFC a Letenský sportovní kroužek připojil ke svému názvu slovo Victoria. S rokem 1900 však prožíval krizi. Část hráčů odešla do Sparty a část se sdružila s Žižkovským sportovním kroužkem., který brzy patřil v Praze mezi nejlepší. Praha má v té době malé množství kvalitních hřišť. Jediné opravdu dobré hřiště má pouze DFC.

³¹ PETRŮ 1946, 132–133

³² JENŠÍK / MACKŮ, 71

³³ MACKŮ 1998, 22

³⁴ PETRŮ 1946, 150

Vhodné podmínky pro zápasy nabízela ještě Slavia a ČAFC Královské Vinohrady, ale ani ta nebyla zcela vyhovující. Z českých klubů na tom byla s vybavením nejlépe Slavia. Hřiště však bylo ohraničeno provazy a dráty, které byly při každém utkání fanoušky potrhány. O jaké nedostatky se jedná, se čeští hráči přesvědčili při zápase v Budapešti. Tamní stadion již disponoval krytými tribunami a kapacita návštěvníků se blížila k 8 tisícům.³⁵ V Praze se na domácí scéně české kluby téměř nestřetávaly. Výjimkou byl však turnaj, který v létě 1900 vyhlásila Vídeň. Tzv. Challenge Cup byl vlastně předchůdcem Středoevropského poháru. Kromě tradičních vídeňských klubů, jako byla tehdy First Vienna, Cricketa a WFC 1898 se přihlásila Slavia a ČAFC Královské Vinohrady. Turnaj byl hrán na dvě skupiny, vídeňskou a pražskou. Letná tedy viděla první utkání mezi Slavií a ČAFR. Letenští vyhráli 13:1 a po výhře ve Vídni nad Cricketou 2:1 se stali nejlepším klubem Rakousko-Uherska.³⁶ Velký úspěch v zahraničí zapříčinil prestiž a větší zájem o „sešívání klubů“. Dne 23. prosince roku 1900 získala Slavia od městské rady a Spolku pro pěstování her české mládeže nové a lepší hřiště. Nacházelo se v těsném sousedství DFC. Hřiště sloužilo pouze pro zápasy a bylo modernizováno včetně tribun a zavedení vodovodu.³⁷ Stadion by dnes zasahoval do budov ministerstva vnitra, gymnázia Nad Štolou a Zemědělského muzea. AC Praha jako jeden z průkopníků pražské a letenské kopané odehrál v této sezóně jen tři utkání, a tak padl do stínu ostatních klubů. Letná byla na podzim roku 1900 svědkem jedné premiéry. V rámci turnaje nižších výkonnostních tříd se na stadionu Slavia utkal SK Union Žižkov a SK Plzeň. Západočeši utrpěli debakl 15:0, ale jednalo se o první utkání českého mimopražského klubu v Praze.

24. dubna 1901 přijel do Prahy první profesionální anglický klub Southampton. Tato návštěva znamenala v Praze velkou senzaci i přes to, že v anglickém poháru jinak úspěšný Southampton patřil v té době až do výkonnostně třetí anglické ligy. Slavia na Letné prohrála 0:3. Naprostou senzací se však stal brankář hostů John Robinson, který svým stylem chytání naprosto učaroval nejen hráčům, ale i všem přihlížejícím. Po zápase na sebe nechal střílet i pět míčů najednou, přičemž se po nich střemhlav vrhal. Zde se zrodil výraz pro brankářské zákroky „robinsonáda“.³⁸

³⁵ PETRŮ 1946, 157

³⁶ Tamtéž, 161

³⁷ Tamtéž, 172

³⁸ MACKŮ 1998, 82

Vedle Robinsona Prahu zaujal i útočník Alf Millward. Hrál prý výborně hlavou a pohybem těla klamal protihráče. Později se ve Slavii ucházel o post trenéra, ale na jeho angažování nebyl dostatek finančních prostředků. Slavie v té době dokončila úplnou přestavbu svého stadionu v západní části Letné a byla zbudována luxusní jednopatrová klubovna. V jejím přízemí se nacházel byt správce stadionu, sprchy, oblékárna a společenská místnost. V patře bylo jedenáct lóží s výhledem na hřiště a šatna hostujících mužstev. Kolem hřiště byl vybudován klopený násep určený pro místa na stání. Diváky a hrací plochu pak dělila bariéra a atletická dráha. V tomto novém českém sportovním chrámu pak Slavie poprvé porazila anglický klub, a to Slavie – FC Civil Service 4:3.³⁹

AC Praha, který na Letné neměl vlastní hřiště a byl stále v pronájmu, k 4. únoru 1902 ukončil svou činnost. Jedním z důvodů byla skutečnost, že pro novou sezonu nesehnal hřiště, druhou pak že hráči neplatili příspěvky a rozcházeli se do jiných klubů. Tak přestal existovat klub, který stál na počátku historie české kopané.⁴⁰ Hned na jaře téhož roku však na Letnou přišel nově vzniklý klub Olympia VII, který si zbudoval hřiště mezi tréninkovým hřištěm Slavie a Oveneckou ulicí. První letenské utkání však Olympia prohrála s AFK Karlín 1:3.⁴¹

V roce 1903 nastoupil do Slavie později legendární Jan Košek. I díky němu Slavie neznala porážku. Její úspěchy byly obdivuhodné. Viktoria Cottbus si z Letné odvezla debakl 7:0, vysokoškoláci z Bonnu 10:1, Rapid Vídeň při svém prvním pražském utkání prohrál 14:1. Za mezinárodní utkání byly považovány i zápasy s pražským Deutscher Sport Club, konkurentem DFC. Jarní zápas roku 1903 vyhráli slávisté 10:0, podzimní dokonce 20:0. Úspěšnější byli na evropské pevnině jen dánští fotbalisté. Zápasy s Bold Club Kodaň končily výsledkem 3:3, 7:9 a 5:4. Evropským překvapením byla pak drtivá porážka nejlepšího týmu Uher. Budapešti Torna Club prohrál na Letné 12:0. Maďarský tisk se pokoušel najít neúspěch tamních mistrů v tvrdé hře domácích. Úspěchem však byl slávistický útok Košek – Benda.⁴²

Situace ohledně fotbalových hřišť v majetku klubů byla složitá. V roce 1903 např. přišel ČAFC Královské Vinohrady o své hřiště pod vinohradskou vodárenskou věží. Nové hřiště získal po náročném zařizování činovníků klubu u vozovny elektrických

³⁹ HOUŠKA 1997, 22–23

⁴⁰ MACKŮ 1998, 99

⁴¹ PETRŮ 1946, 212

⁴² JENŠÍK / MACKŮ 1997, 104

drah naproti Olšanským hřbitovům. Pozemků pro možné vybudování hřiště však bylo více, například jeden byl nabízen formou inzerátu. Jednalo se o plochu o rozměru 400 čtverečních sáhů na Letné. Inzerát upřesňoval polohu prostoru a udával místo za restaurací v budově Letenského zámku. Pozemek až v roce 1905 získala Sparta. K roku 1903 však zůstal neobsazen.⁴³

V začátku nové sezony, na jaře 1904, měla Slavie výsledky nevyrovnané. Nejprve porazila německé „mistry“ Berlín Union 13:2, o pár týdnů později remizovala se slabou berlínskou Victorií jen 2:2. Dne 9. května sehrála Sparta zápas s týmem nejlepší anglických amatérů, klubem Corinthians. Senzačně prohrála jen 4:7 a 24. května porazila tým Vienna 11:0, ale následně v Berlíně prohrála v opakovaném utkání s Unionem 3:5. Sparta se mezitím přiblížila o něco blíže k Letné. Zbudovala nové hřiště na pozemku u holešovického pivovaru, v oblasti dnešní ulice U Uranie. V té době Sparta hrála v dresech po zaniklém týmu SK Union. Červenobílé pruhované košile a černé trenýrky.⁴⁴ Slavie se po několika neúspěšných utkáních potýkala i s krizí uvnitř klubu. Vše vyvrcholilo odchodem několika klíčových hráčů v čele s Janem Koškem. Všichni přestoupili na čas do Sparty, kterou se jim nakrátko podařilo dostat na vrchol české kopané.⁴⁵

Na jaře roku 1905 získala Sparta na Letenské pláni plochu, která byla dva roky opět nabízena inzerátem. Nové hřiště bylo u lanové dráhy. Ta vedla od dnešního ústí Letenského tunelu k restauraci v Letenském zámku, za níž se hřiště nacházelo. Slavnostně bylo otevřeno 5. března 1905 zápasem proti BTFC Union Berlín. Sparta prohrála 2:3. Tento výsledek byl však považován za velký úspěch.⁴⁶ Na základě kvalitní organizace Sparty následně přijel do Prahy anglický tým Everton a anglický ligový mistr Newcastle United. Prohra jen 3:6 s Evertonem byla velkým překvapením, ale prohra 2:3 s mistrovským Newcastlem United přímo senzací. Zápas s mužstvy z Anglie sehrála brzy i Sparta. Everton vyhrál na Letné 5:0 a londýnský Tottenham dokonce 8:1. Sparta na jaře roku 1905 fotbalově dominovala, ač Slavie disponovala lepším vybavením, zázemím i ekonomickým hospodařením. Výkonnost se však obrátila, když v srpnu ohlásil svůj návrat Jan Košek s ostatními hráči, kteří Slavii před časem opustili.⁴⁷ Pro Spartu to znamenalo úpadek. Bez „slávistických opor“ podlehl

⁴³ MACKŮ 1998, 108

⁴⁴ PETRŮ 1946, 247

⁴⁵ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 113

⁴⁶ Tamtéž, 118

⁴⁷ HOUŠKA 1992, 17–18

pražskému týmu Sturm 3:7. Slavie ve Vídni porazila First Viennu 2:0 díky dvěma brankám navrátilce Koška.

V únoru roku 1905 došlo k přelomové události. Slavie angažovala anglického trenéra Johna Williama Maddena, původem Skota, bývalého reprezentanta a hráče Celtiku Glasgow. Jako první zavedl přísný tréninkový režim. Dbal na životosprávu hráčů i na fyzickou zdatnost. Vyznal se v medicíně a masérských technikách. Jeho příchod znamenal převrat ve fotbalové přípravě. Získal přezdívku „dědek“. Trenérem ve Slavii byl až do roku 1930. V Čechách se oženil a fotbalově činný byl až do své smrti v roce 1948.⁴⁸ Dodnes je legendou „sešíváného klubu“ a jeho jméno nese od roku 2017 hlavní tribuna stadionu Eden.

Zatímco Slavie začala rok 1906 opět na fotbalovém trůnu českém i evropském, Sparta se potácela v těžké krizi. Fotbalově sice stále patřila k nejlepším, zato její hospodářská situace byla špatná. Klub čelil žalobám a exekucím. Nikdo nechtěl převzít vedení, a tak v lednu 1906 byl na klubové schůzi podán návrh na rozpuštění. Tomu zabránil arch. Rudolf Schindler, který se ujal vedení a svým majetkem se zaručil za všechny dluhy.⁴⁹ Zachráněná Sparta tohoto roku nastoupila poprvé ve svých dodnes tradičních rudých dresech. Snahou bylo prý zalíbení se dělnickým vrstvám „revoluční barvou“. Pravdou však je, že člen výboru Sparty Petr Pařík na své obchodní cestě do Anglie shlédl utkání londýnského Arsenalu, který hrál právě v červených dresech a bílých trenýrkách. Petříkovi se kombinace natolik líbila, že svému klubu přivezl rudé dresy.⁵⁰ Na podzim přivítala Sparta na svém hřišti „letenské sousedy“ z DFC. Asi dvacet minut před koncem za stavu 2:1 pro DFC odešel klub pražských Němců ze hřiště, neboť nechtěl uznat branku Sparty. Český fotbalový svaz podal na DFC stížnost u rakouského svazu a nedovolil českým klubům s DFC hrát. Rakouský svaz na oplátku bojkotoval české kluby.⁵¹

Slavie pokračovala v úspěších a začala přepisovat dosavadní historii české kopané. Dne 21. května 1906 porazila na Letné tým Southamtonu 4:0. Šlo o první porážku anglických profesionálů na naší půdě. O týden později sehrála utkání s mistrem skotské ligy Celtikem Glasgow. Zápas skončil naprostou senzací a remízou 3:3. Jarní sezonu Slavie korunovala vítězstvím nad Bayernem Mnichov 13:0.⁵²

⁴⁸ HOUŠKA 1997, 38–42

⁴⁹ PETRŮ 1946, 293–294

⁵⁰ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 128

⁵¹ PETRŮ 1946, 302

⁵² JENŠÍK / MACKŮ 1997, 130–131

Významným dnem se pro český fotbal stal 20. květen 1907. Na kongresu v Amsterdamu byl Český fotbalový svaz přijat do mezinárodní fotbalové organizace FIFA. Tento úspěch však netrval dlouho. Komplikace se odehrála opět na Letné. Dne 24. března 1907 se odehrálo utkání mezi DFC a SK Smíchov. Jelikož byl DFC členem svazu rakouského, povolal na zápas rozhodčího z Vídně. Sbor českých soudců byl však proti, aby zápas s českým klubem řídil někdo jiný než Čech i přesto, že zápas byl organizován německým klubem. Tato událost se stala počátkem vzniku samostatného svazu rozhodčích.⁵³

Více než jedenáct let uběhlo od prvního zápasu Slavie a Sparty. Obě mužstva se spolu utkala 13. října 1907. Šlo o teprve druhé derby a první na Letné. Utkání skončilo remízou 2:2. Prvním střelcem oficiálního derby se stal slávista Josef Bělka, odchovanec Sparty. Senzační úspěch Sparty pak dobový tisk vysvětloval laxním přístupem hráčů Slavie ke hře. Slávisté však o měsíc později, 24. listopadu 1907, uvedli vše na pravou míru a letenského rivala porazili 9:1. Obě utkání hostila Slavia na svém stadionu.⁵⁴

Rok 1908 byl ve znamení zákulisních tahanic a válek v tisku. Slavia dále v Čechách platila za nejlepší klub. Velkým úspěchem byly výsledky proti klubům z Anglie. Prohra s Crystal Palace 4:5, s Manchesterem United 0:2 a hlavně vítězství nad Middlesbrough 3:2. Na Letné se nově představil i SK Smíchov. Díky spolupráci se Slavií hrál na jejím hřišti. Smíchovu, který patřil v Čechách mezi nejlepší kluby, se však na Letné nedařilo. V utkání s Crystal Palace, které zprostředkovala Slavia, prohráli 1:7, s hostitelskou Slavií pak 9:1. Velký úspěch si ale SK Smíchov připsal 21. března 1909, kdy na hřišti Slavie zvítězil 3:1. Slavia tak s českým klubem prohrála po dlouhých dvanácti letech. Naposledy tomu bylo 25. března 1897, kdy nad Slavií zvítězil DFC 1:0.⁵⁵

V roce 1910 se ve fotbalovém sportu mnoho neudálo. Opět se spíše válčilo na fotbalovém svazu a v médiích. Jedinou oficiální soutěží, která se ten rok uskutečnila, byl „Pohár dobročinnosti“. Slavia na něm startovala historicky poprvé. V semifinále potkala letenského rivala Spartu. Bylo tak odehráno historicky čtvrté derby. Slavia vyhrála 5:1. Ve finále následně porazila letenské „podnájemníky“ SK Smíchov 5:2 a stala se vítězem celého poháru.⁵⁶

⁵³ PETRŮ 1946, 314

⁵⁴ MACHO 2013, 16

⁵⁵ PETRŮ 1946, 342

⁵⁶ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 162

Český svaz fotbalový se v roce 1911 neúspěšně snažil organizovat povinné mistrovství Čech. Opět se hrál jen „Pohár dobročinnosti“. V turnaji se objevil i tým SK Letná. Již v prvním kole však prohrál s žižkovskou Viktorií 12:0. Ve finále byla velkým překvapením účast týmu AFK Kolín, který v souboji o pohár prohrál se Slavií 4:1.⁵⁷ Ta na svém letenském stadionu hostila na počátku jara skotský Aberdeen. Skotský tým prohrál 3:2. V odvetě pak zvítězil 1:2.⁵⁸ Slavie platila stále za nejlepší český tým. Objevila se však, řada názorů sportovních zasvěcenců, které pokládaly za nejlepší posílenou Spartu. Na základě dohody se 25. března 1911 odehrálo vzájemné utkání. V deštivém počasí končil poločas 3:2 pro „sešivané“ a Sparta odcházela do kabin plna nadějí. Druhý poločas už tak vyrovnaný nebyl a Sparta odešla s porážkou 9:2. Na podzim v rámci turnaje o „Stříbrný pohár“, který se hrál na dvakrát 15 minut, Slavie ještě zvítězila 3:1 a 1. října 1911, kdy se hrálo další oficiální utkání obou letenských „S“ poprvé na hřišti Sparty, která doma“ zvítězila 3:1. Utkání sledovalo 6 tisíc fanoušků.⁵⁹

S rokem 1912 přichází i změna na českém fotbalovém trůně. 2. června Sparta po zaslouženém výkonu vyhrála na hřišti Slavie 4:0. Vše se odehrálo před 12 tisíci diváky. Šlo o největší dosavadní účast v Čechách. Důvodem velké návštěvnosti utkání byl možná právě probíhající všesokolský slet, který se na Letné odehrával. Slavie hrála bez svého „kanonýrka“ Koška. Jeho odchodem a tímto zápasem skončila i velkolepá nadvláda „sešivaných“.⁶⁰ Závěr roku byl mezi oběma kluby velice napjatý. Fotbalový svaz vyhlásil benefiční zápas, jehož výtěžek byl určen na podporu srbského Červeného kříže ve válce proti Turecku. Slavie souhlasila, ale Sparta, která nebyla ještě ekonomicky stabilní, se stavěla proti. Tím se ale dostala do rozporu s veřejným míněním. Souhlasila nakonec jen s podmínkou, že Slavie odehraje o týden později odvetné utkání na jejím hřišti. Zápas se hrál 8. prosince na hřišti Slavie. K vidění byla nezvykle tvrdá hra. Obrana Sparty nedokázala reagovat na útoky soupeře a tvrdě faulovala. Po zákroku udeřil hráč Slavie spartánského obránce. Oba byli okamžitě vyloučeni, ale odmítali opustit hřiště, a proto rozhodčí zápas za stavu 1:1 ukončil. Slavie reagovala ukončením sezony všech svých klubů a Sparta se tak stala mistrem.⁶¹

⁵⁷ PETRŮ 1946, 354

⁵⁸ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 174

⁵⁹ Tamtéž, 166–167

⁶⁰ HOUŠKA 1997, 57

⁶¹ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 180

Slavie poskytla své tréninkové hřiště pro přípravu kluziště na nadcházející mistrovství Evropy v hokeji.⁶²

Dalším milníkem pro letenskou historii bylo utkání letenských „S“ v roce 1913. V rámci turnaje pražské I. třídy se utkání hrálo před 14 tisíci diváky. Sparta zvítězila 2:0. Její zaváhání a prohra s týmem SK Kladno však nakonec přihrálo titul Prahy Slavii. Jelikož mistrem Moravy se stala moravská Slavie Brno, finálové utkání mistrovství Čech a Moravy hrála dvě mužstva stejného jména. Z vítězství se radovala ta pražská.⁶³

Roku 1914 se v Praze odehrál jen „Pohár dobročinnosti“, ve kterém zvítězila Viktorka Žižkov. V březnu získala Sparta od pražské městské rady nový pozemek pro hřiště. Šlo o pozemek za letenskou vodárenskou věží, kde hraje Sparta dodnes. Za hřiště u Letenského zámečku Sparta platila majiteli, továrníku Richterovi, 1 800 korun ročně, což byl nemalý výdaj.⁶⁴

Vypuknutí světové války změnilo okamžitě poměry v Českých zemích i v české kopané. Český fotbalový svaz rozhodl, že oficiální soutěžní zápasy se hrát nebudou. Kopaná se však hrála dál i přes to, že velké množství hráčů muselo narukovat. Dne 27. září 1914 se tak na letenském hřišti Slavie odehrálo utkání mezi Prahou a Vídní. Praha vyhrála 5:0 a výtěžek zápasu byl darován rakouskému Červenému kříži.⁶⁵

Válce musel fotbal ustoupit. Na tréninkovém hřišti Slavie byly zřízeny provizorní prostory pro válečné rekonvalescenty. Nejen z letenských mužstev mizela jména odvedenců na válečnou frontu. Někteří fotbalisté se snažili branné povinnosti vyhnout přestupem do německých klubů, jako DFC Prag nebo Teplitzer FK. Ti měli lepší konexe na zrušení povolávání na frontu.⁶⁶

První tragické zprávy o fotbalistech přicházely již koncem srpna 1914. V bitvě u Komarowa byl těžce zraněn útočník Sparty Václav Pilát. Prvním padlým z řad slavných fotbalových jmen byl hráč DFC Prag, nadporučík Robert Merz. Na podzim pak byly doručeny zprávy o zranění obránce Slavie Rudolfa Krummera a spartánského Jana Vaníka.⁶⁷

V časech války klesl zájem o fotbal. Počty diváků byly stále menší. Mužstva byla prořídla a hodnotné soutěže se nehrály. Naopak rostly ceny. Chyběly peníze na

⁶² MACKŮ 1998, 25

⁶³ PETRŮ 1946, 375

⁶⁴ Tamtéž, 397

⁶⁵ Tamtéž, 398

⁶⁶ MACKŮ 1998, 56

⁶⁷ PETRŮ 1946, 401

vybavení i opravy hřišť. K roku 1915 bylo vyhlášeno „válečné“ mistrovství Prahy. V úvodu turnaje přehrála Slavie na Letné Spartu 5:1. Zápas sledovaly 2 tisíce diváků a byla to nejnižší návštěvnost zápasu obou rivalů od prvního vzájemného utkání z roku 1896. Během války se v Čechách objevil vzdor proti monarchii. Následkem bylo rozpuštění Českého fotbalového svazu. U českých funkcionářů byla provedena dokonce policejní prohlídka. Pokud chtěly české kluby pokračovat v činnosti, musely vstoupit do rakouského svazu.⁶⁸ Rakouský svaz vyhlásil roku 1917 mistrovství Čech. Podmínkou ovšem bylo, že se mělo odehrát za účasti pražského DFC. Slavie, která se s ním měla utkat, však odmítla nastoupit. České týmy se snažily celý, rakouským svazem diktovaný, turnaj sabotovat. Nakonec se odehrálo pouze utkání mezi Slavií a Spartou. Slavie zvítězila 5:0, ale odmítla získané body a zápas neakceptovala jako mistrovský. Slavie byla z turnaje vyřazena. Dodatečně byl odehraný zápas mezi DFC a Spartou. Tým pražských Němců zvítězil na domácím letenském hřišti 4:1 a po přičtení bodů z neodehraného zápasu se Slavií se stal vítězem turnaje.⁶⁹ 13. května 1917 Sparta slavnostně otevřela nové hřiště na již zakoupeném pozemku pod vodárenskou věží. Provoz hřiště byl zahájen zápasem proti plzeňské Viktorii, kterou Sparta porazila jen těsně 3:2.⁷⁰ V závěru roku 1917 se na Letné rozhořel nový spor mezi Slavií a Spartou. V Praze vznikla „České Srdce“, dobročinná a sociální organizace podporující rodiny postižené válkou. Slavie podala návrh na benefiční utkání se Spartou, pro něž dala k dispozici hřiště. Tým Slavie pak svůj podíl vytěžený z utkání odevzdal „Českému Srdci“. Ze strany Slavie to byl útok na ekonomiku Sparty. Ta měla vysoké výdaje spojené s výstavbou nového hřiště. Sparta souhlasila, ale pouze s podmínkou, že se nejprve odehraje mistrovské utkání určené svazem, z něhož by jim připadl zisk. „Sešívání“ navrhovali, aby byl tedy pro „České Srdce“ odehrán zápas mistrovský. Ten byl stanoven na 9. prosince. Slavie k němu však nenastoupila, protože nebyl akceptován její návrh hrát na hřišti Sparty, jak původně rozhodl los Českého fotbalového svazu. Následně by se hrálo na hřišti Slavie utkání přátelské a pořadatel by odvedl polovinu zisku na zmíněné dobročinné účely. K zápasu nakonec vůbec nedošlo. Slavií bylo mistrovské utkání zrušeno ve prospěch Sparty. Tak „rudí“ ovládli celé mistrovství za rok 1917.⁷¹

⁶⁸ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 217–218

⁶⁹ PETRŮ 1946, 427

⁷⁰ Tamtéž, 431

⁷¹ Tamtéž, 438

SK Smíchov hrál stále v podnájmu na Slavii. Patřil mezi nejlepší kluby, ale bez vlastního hřiště. Poté co se Sparta odstěhovala na své nové působiště, SK Smíchov si najal její hřiště staré v Letenských sadech u lanové dráhy. SK Smíchov se tak stal oficiálně letenským klubem.⁷² V dusné válečné atmosféře byly letenské stadiony využívány i pro jiné aktivity než fotbal. Na stadionu DFC se uskutečnila přehlídka cvičených psů rakouské armády. Na hřišti Slavie byl zase k vidění nácvik pražských škol v branném cvičení.⁷³ V posledním válečném roce se odehrály pouze dva mistrovské turnaje, kdy jednou triumfovala Sparta a poté Slavia. Válce padlo za obět mnoho českých fotbalistů. Domů se nevrátilo 150 hráčů z pražských mužstev.⁷⁴

2.2. Fotbal v období první republiky

31. října 1918, tedy o tři dny později co vyšel zákon o zřízení svobodné republiky, byla založena i Česká obec sportovní. Ta jako první řešila podání amnestie hráčů, kteří byli doživotně diskvalifikováni za to, že v období války přestoupili do německých klubů. S novým rokem se hráli první české mistrovské soutěže. Sparta v úvodu na domácím hřišti prohrála s Unionem Žižkov 1:2. V rozhodujícím zápase přešla Slavia 2:0 a stala vítězem. Rovný počet bodů v tabulce způsobil, že Sparta zvítězila na základě vítězství ve vzájemném zápase, a to i přes to, že Slavia měla podstatně lepší skóre. Sparta se stala nejlepším klubem a v tomto období položila základ pro svou slavnou přezdívku „Železná Sparta“.⁷⁵

11. července 1920 byly na letenském prostranství, na kterém se konaly i sokolské slety, pořádány sportovní slavnosti organizované Českým fotbalovým svazem. V rámci turnaje byl k vidění i pochod fotbalistů z Letné přes centrum města na Hrad. Na sokolském sletišti, vedle stadionu Slavie, se odehrál „bleskový turnaj“ hraný na dvakrát 15 minut. Zápas letenských rivalů skončil vítězstvím Sparty 4:0. Celý program navštívilo kolem 30 tisíc diváků. Z hlediska finančního a propagačního se jednalo o veliký úspěch.⁷⁶ Až roku 1920 došlo opět k navázání českých a německých vztahů. Tím

⁷² MACKŮ 1998, 58

⁷³ Tamtéž, 62

⁷⁴ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 210

⁷⁵ PETRŮ 1946, 460

⁷⁶ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 234

se položil základ pro budoucí jednotnou organizaci. První poválečné českoněmecké utkání viděli diváci na Letné. Sparta porazila DFC 4:1.⁷⁷

Na přelomu let 1920 a 1921 začínala Sparta opět investovat do úprav a rozšiřování svého hřiště. Nejkrásnější herní zázemí měla ale stále Slavie. V únoru roku 1920 začala s výstavbou nové tribuny. Projekt byl realizován podle návrhu architekta Lea Lauermanna. Stavba byla posunuta od hracího hřiště a došlo v ní ke spojení diváckých míst a provozních prostor. Tribuna měla 25 lóží se 170 sedadly a 1 454 sedadel. S celkovou kapacitou 1 624 míst k sezení se stala největší tribunou v Evropě.⁷⁸ Šatny hráčů se pak nacházely v suterénu pod tribunou. Vrcholem sezony a křtem nového hřiště se stalo utkání proti Rapidu Vídeň. Zápas, který sledovalo 24 085 diváků, vyhrála Sparta 4:1. První derby zde Sparta vyhrála 3:0. Tento zápas sledovalo 18 460 fanoušků. Většina velkých zápasů se začala stěhovat ze hřiště Slavie na Spartu.⁷⁹

Letná byla na podzim svědkem prvního zápasu československého reprezentačního týmu. 28. října 1921 na stadionu Sparty zvítězili domácí nad Jugoslávii 6:1. Zápasu přihlíželo 15 tisíc diváků. Jelikož chybělo elektrické osvětlení, zápas byl ukončen o pět minut dříve kvůli houstnoucí tmě.⁸⁰

Na stadionu Sparty začal hrát v podnájmu tým SK Bubeneč. Hned první rok se dostal do popředí nejlepších klubů, ale následující rok opět spadl do nižší výkonnostní skupiny.⁸¹

Sparta byla v roce 1922 opět mistrem Čech. Pražské mistrovství vyhrála bez ztráty bodu a v českém finále si poradila s Hradcem Králové. Její výkony však přestávaly být tak jisté. Fotbalisté spjatí s poválečnými úspěchy se pomalu chystali do sportovní penze. V červnu toho roku prohráli 0:3 s nuselským SK. Toho roku je poprvé hran i středočeský pohár. Letenští se setkali už v semifinále. Zápas skončil 2:2 a prodlužovalo se. Zápas byl však ukončen opět vzhledem ke tmě. O tři týdny později bylo utkání opakováno. Již po hodině hry za stavu 0:0 bylo opět ukončeno pro pozdní hodinu. Až ve třetím zápase bylo jisto. Slavie hrála finále a po vítězství nad Čechii Karlín si po delší době připsala triumf.⁸²

⁷⁷ PETRŮ 1946, 492

⁷⁸ HOUŠKA 1992, 49–50

⁷⁹ PETRŮ 1946, 521

⁸⁰ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 247

⁸¹ MACKŮ 1998, 70

⁸² JENŠÍK / MACKŮ 1997, 253

Velkou atrakcí a lákadlem pro veřejnost se roku 1922 stal příjezd Celticu Glasgow. Ten patřil mezi světovou špičku a poslední roky nebyl poražen. V prvním pražském utkání skotští mistři prohráli se Spartou 2:1. Na zápas zavítalo 26 tisíc diváků. O den později, opět na stadionu Sparty, se proti Celticu představila i Slavie. Byla to velká událost i pro trenéra „sešivaných“ Maddena, bývalého hráče a trenéra skotského klubu. Slávisté po poločase prohrávali 1:2, ale druhá půle byla pouze v jejich režii a utkání obrátili ve svůj prospěch poměrem branek 3:2. Bylo to velké překvapení, neboť Slavie do té doby nepatřila herně k nejlepšímu českému mužstvu. Další den mělo proti týmu z Glasgow nastoupit mužstvo Československa. To bylo ale složeno pouze z hráčů letenských týmů. K zápasu však už nedošlo, neboť Skotové zápas odřekli a vrátili se domů. O pár dní později zavítal na Letnou i další skotský gigant, Aberdeen. Na Spartě prohrál 6:2, na Slavii 2:1.⁸³

Letenské stadiony, které patřily k nejlepším a největším v Evropě, hostily zápasy národních mužstev. Na jaře roku 1923 zde mužstvo ČSR senzačně porazilo Itálii 5:1. Na domácí scéně tým Sparty neprohrál jediný zápas. Naopak Slavie překvapivě prohrála s Meteorem VIII 1:3. Velkou společenskou a historickou událostí roku 1923 bylo smíření a navázání spolupráce Slavie a DFC. Oba týmy měly množství fanoušků v židovské pražské komunitě a těsně spolu sousedily na Letné. Zasluhou funkcionáře Slavie, redaktora Josefa Laufera a předsedy německého klubu dr. Hermanna Hufnagela byla svolána mimořádná schůze. Na navázání přátelských vztahů reagovalo několik funkcionářů obou týmů položením klubových funkcí. Sparta skutečně zve DFC k přátelskému zápasu. Na domácím hřišti jej poráží 6:1. DFC žádá o odvetu na svém hřišti, ale i tady prohrává, tentokrát 7:1. Na závěr roku se odehrál ještě jeden historický milník. Po odmítnutí ve Spartě přestupuje do Slavie z SK Bubeneč brankář František Plánička, legendární opora „sešivaných“ i reprezentace ČSR.⁸⁴

Následující rok byl ve znamení sváru svazových funkcionářů o to, jak má vypadat celostátní fotbalová soutěž. Středočeské mistrovství se nově hrálo s 22 kluby a vítězem se stala Slavie. Letenský český soused ze Sparty obsadil až čtvrté místo. Opačné selhání bylo pak k vidění v poháru, kde Slavie již ve druhém kole prohrála s Čechoslovanem Košíře 2:3.⁸⁵

⁸³ HOUŠKA 1997, 75

⁸⁴ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 262

⁸⁵ PETRŮ 1946, 585–586

Roku 1925 vběhli na letenská hřiště první profesionálové. Slavie měla patnáct profesionálních hráčů a Sparta s DFC třináct. Minimální plat byl stanoven na 200 Kč. Poprvé se hrála liga, a ne turnaj. Hrály ji pouze profesionální kluby. Prvním ligovým šampionem byla Slavie. Vrcholem roku, který neměl fotbalové historii co nabídnout, byl však příjezd týmu z Uruguaye, mistrovský tým Nacional Montevideo. Sparta musela ručit soupeřům částkou 75 tisíc Kč jako případné odškodné. Zápas na Spartě navštívilo 28 tisíc platících diváků. Sparta, kterou v té době trénoval Vlasta Burian, porazila jihoamerický klub 1:0. Druhým senzačním vystoupením, které fotbalová Letná spatřila, byl příjezd španělského klubu Espanol Barcelona. Její brány hájil tehdy fenomenální brankář Ricardo Zamora, který předvedl fantastické výkony a uchvátil Prahu. I tak Barcelona prohrála na Slavii 4:2 a na Spartě dokonce 4:0.⁸⁶ V polovině dvacátých let nakrátko patřila na Letnou mužstva Novoměstský SK a Malostranský SK. Obě dvě hřiště vznikla v západní části Letné, blízko Kramářovy vily. V jejich pronájmu nějaký čas hrálo i mužstvo FK Deutsche Sportbrüder.⁸⁷

V květnu roku 1926 se konal v Praze VIII. všesokolský slet. Poprvé však nebylo hlavní cvičiště na Letné, ale na Strahově. Bylo rozhodnuto, že se v rámci sletu uskuteční na Letné fotbalový turnaj. Navzdory tomu, že Praha byla plná národních oslav, byl do turnaje přizván i německý DFC. To vyvolalo i s přispěním tisku protiněmecké nálady. Turnaj začal vítězstvím Sparty nad DFC 2:0 a Viktorka Žižkov zvítězila nad Slavii 4:2. DFC podal po svém prvním výsledku protest proti „domnělé“ zaujatosti rozhodčích. V nastalé společenské náladě však neměl šanci uspět. Dále pak Sparta prohrála se Slavii 3:4, ale porazila Žižkov 5:4. DFC senzačně vyhrál nad „sešivanými“ 1:0 a nad Viktorkou 4:1. Díky „fotbalové matematice“ bylo stanoveno, že vítězem sletového poháru byl tým pražských Němců DFC díky lepšímu skóre. To vyvolalo vlnu nelibosti a česká veřejnost se dožadovala rozhodujícího utkání mezi DFC a Spartou, aby byla rozhodnuta bodová rovnost. Pravidla však uvádějí, že při rovnosti bodů rozhoduje skóre. Český fotbalový svaz tedy provedl kličku. Původní odvolání DFC proti prvnímu zápasu dodatečně přijal a zápas nechal opakovat. Bodově se nezapočítal, pouze byl upraven brankový poměr. Sparta sice zvítězila, ale výsledek 4:2 jí skóre nevylepšil. DFC tak zůstal vítězem.⁸⁸

⁸⁶ MACKŮ 1998, 72

⁸⁷ JENŠÍK 2005, 9 a 21

⁸⁸ PETRŮ 1946, 598–599

Mezi mnohá prvenství, která drží Letná, je i první živé rozhlasové vysílání. 3. října 1926 měl československý Radiojournal přichystat přenos z utkání Slavie proti Hungarii Budapešť. Hlasatelem měl být sportovní redaktor Miloslav Horáček. Ten byl považován za zakladatele sportovní žurnalistiky. Mezi lety 1905–1909 předsedal Českému svazu fotbalovému. Byl také trenérem ČAFC Vinohrady a rozhodčím.⁸⁹ Ten se však z neznámého důvodu k utkání nedostavil a k mikrofonu byl v rychlosti posazen mezinárodní tajemník Slavie Josef Laufer. Jako první komentoval utkání v živém vysílání a rozhlasovému reportování se věnoval až do své smrti roku 1966. Je považován za zakladatele sportovního komentátorství.⁹⁰

V roce 1927 byl odehrán první ročník tzv. Středoevropského poháru. O postup se v Praze hrál kvalifikační turnaj nejlepších týmů. Postup si zajistila obě letenská „S“, zato DFC skončil v turnaji poslední bez jediné vstřelené branky. První ročník evropské soutěže nakonec vyhrála pražská Sparta. Na domácí půdě se na úspěch již nenavázalo. Ligu toho roku vyhrála Viktorie Žižkov a pohár pro mistra tak poprvé opustil Letnou.⁹¹

Poslední den roku 1927 zemřel po těžké nemoci Jan Košek. Jedné z největších legend letenského a evropského fotbalu bylo 43 let. O jeho smrti informovaly snad všechny tehdejší noviny. Pohřbu se pak účastnili společně jak hráči Slavie, tak hráči Sparty.⁹²

Roku 1928 se v Praze začalo nahlas mluvit o výstavbě budovy Parlamentu Československé republiky. Byla vypsána soutěž a vniklo šestnáct návrhů, přičemž všechny počítaly s demolicí sportovních areálů a letenskou zástavbou. Sportovní kluby se pak podle plánu měly stěhovat na vymezená prostranství při vltavském břehu v Braníku. Z finančních důvodů ale k tomuto kroku nikdy nedošlo.^{93,94}

Nejlepším klubem v Čechách byla v té době Viktoria Žižkov. Díky výsledkům z tuzemské ligy se kvalifikovala spolu se Slavií do II. ročníku Středoevropského poháru. Své zápasy kvůli velkému diváckému zájmu odehrála na hřišti Slavie. Ani jeden z klubů však v tomto ročníku úspěch nezaznamenal.⁹⁵

Roku 1929 se zásluhou Slavie titul mistrů Československa vrátil na Letnou. Slavie zářila i ve Středoevropském poháru. Prvním soupeřem byl italský Juventus. Letenští

⁸⁹ JEŘÁBEK 2007, 65

⁹⁰ HOUŠKA 1997, 101

⁹¹ PETRŮ 1946, 612

⁹² HOUŠKA 2008, 19

⁹³ HONEISER 2007, 76

⁹⁴ MACKŮ 1998, 73

⁹⁵ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 295

prohráli v Turíně 1:0. Těsně před odvetou na Letné se nad slávistickým stadionem strhla bouře s prudkým deštěm. Hřiště se proměnilo v blátivé pole plné vody. Podle svědectví vodu ze hřiště odčerpávali hasiči. V těchto podmínkách Slavie zvítězila 3:0. Přes tým First Vienna FC pak došla až do finále, kde nestačila na maďarský FC Újpest.⁹⁶

V září roku 1929 hostila Letná reprezentační utkání ČSR a Maďarů. Ve druhém poločase po tvrdém faulu na českého hráče vnikl na hřiště rozzlobený dav fanoušků. Situaci musel řešit až policejní zásah. Zápas nakonec za stavu 1:1 vítěze nepoznal.⁹⁷

Velkou událostí roku 1930 bylo uskutečnění mistrovství světa. Hostitelskou zemí se stala Uruguay. Československo však účast nepotvrdilo. Národní tým by se skládal převážně z hráčů letenských „S“. Znamenalo by to *de facto* své nejlepší hráče uvolnit na několik měsíců, což by ochromilo chod v klubech. Vítězem historicky prvního mistrovství světa se stala domácí Uruguay.⁹⁸

V českém fotbale byla na vrcholu Slavie. Skvělý tým neztratil v ligové sezóně jediný bod. Na základě tohoto úspěchu skončil na Letné ve funkci trenéra po dvaceti pěti letech John William Madden. Sparta ztratila na rivala deset bodů. I tak ji to ale stačilo na druhé místo. V první lize více klubů z Letné v této sezóně nebylo. Největší mezinárodní utkání toho roku hostila Sparta. Vyprodaný stadion shlédl utkání národního mužstva proti reprezentaci Španělska. Domáci zvítězili 2:0.⁹⁹

Roku 1931 bezkonkurenčně vládla mužstva z Letné. Národní ligu už potřetí za sebou vyhrála Slavie. Nebylo to již vítězství tak přesvědčivé jako sezónu předchozí. Na jaře proti Spartě dokonce prohrála 2:1. Sparta byla druhá. Na první příčce ztratila jen tři body. DFC byl stále součástí tzv. amatérské ligy. Ač patřil mezi nejlepší kluby, vyhrál teprve tohoto roku. V přátelském zápase dokonce porazil Slavii 4:1. Třetím letenským úspěchem bylo vítězství Sparty ve středočeském poháru. Ve finále porazila 3:1 Slavii. Toto utkání bylo vrcholem napětí, které mezi kluby opět přetrvávalo. V polovině prvního poločasu se srazil spartánský útočník Raymond Braine s obráncem Slavie Antonínem Novákem, který utrpěl zlomeninu lýtkové kosti a pohmoždění kotníku. Slávisté a část tisku nařkli Braineho z úmyslného a likvidačního faulu. Dokonce proti němu bylo podáno trestní oznámení. Sparta se k případu nedokázala hrdě postavit a

⁹⁶ HOUŠKA 1998, 112

⁹⁷ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 301

⁹⁸ PETRŮ 1946, 654

⁹⁹ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 308

jedinou její reakcí bylo rozvázání přátelských styků. Ironií je, že zápas se hrál ve prospěch úrazového fondu.¹⁰⁰

V následujícím roce byla mistrem zase Sparta. Letenská hrdost však utrpěla ránu hned zpočátku roku. V jeden den během února prohraje Slavie s Viktorií, Sparta s druholigovým SK Plzeň a DFC s Meteorem VIII. Ve Středoevropském poháru Sparta skončila hned v prvním kole s Bologní. Slavie se dostala do semifinále a do Prahy přijel Juventus. Zápas se hrál na hřišti Slavie 6. července roku 1932. Po poločase Slavie vedla 3:0. Ve druhé polovině začali velmi frustrovaní Italové s tvrdou hrou. Osm minut před koncem, když rozhodčí Karl Braun odpískal penaltu ve prospěch Slavie, byl napaden hráčem Cesarinim. Na to reagovala část českých diváků a vtrhla na hřiště. Vše urovnávala pořadatelská služba s policií. Italové brali utkání v Praze jako křivdu. Odveta v Turíně se odehrála za dva dny. Hráči se mohli pohybovat na ulici pouze v policejním doprovodu. Reportér Josef Laufer byl hlídán ozbrojenými vojáky. V zápase hrál opět Caserini, i když po vyloučení v Praze neměl. Na začátku druhé půle zápasu byl Plánička v brance zasažen do hlavy vhozeným kamenem. Zranění nebylo vážné, ale Slavie opustila hřiště. Vše řešil Mezinárodní fotbalový svaz. Na základě nátlaku ze strany Itálie byly ale vyloučeny z poháru oba kluby.¹⁰¹

V neděli 16. října hostil stadion Sparty již 69. letenské derby. Zápas sledovalo 26 tisíc diváků. Přes výborný výkon brankáře „sešivaných“ Pláničky zvítězila Sparta 2:1. Druhý gól domácích vstřelil bývalý slávista Josef Silný. Byl to jeho stý ligový gól. Byl prvním, kdo na tento úspěch dosáhl. Dnes mu v „Klubu ligových kanonýrů“ patří až 36. místo.

V roce 1933 se na fotbalový trůn vrátila Slavie. O vítězi rozhodlo vlastně jen derby obou letenských „S“. Finále Středoevropského poháru bylo však pro oba kluby zavřené. V tomto roce se naposledy hrála amatérská liga. Následující sezóna měla již jednotně ucelenou soutěž. Amatérskou ligu vyhrálo DFC. Ve finále mu byl soupeřem vítěz svazového mistrovství Slovenska a Podkarpatské Rusi SK Rusj Užhorod. K zápasu v Praze přicestovali přes celou republiku letadlem. Jelikož hráči užhorodského mužstva byli většinou absolventy Pedagogického ústavu, získali přezdívku „létající učitelé“¹⁰².

Rok 1934 byl ve znamení příprav na II. mistrovství světa v Itálii. Na jaře na spartánském stadionu vyhrála národní reprezentace 2:1. Dne 10. dubna 1934 vyšla

¹⁰⁰ PETRŮ 1946, 666

¹⁰¹ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 317

¹⁰² Tamtéž, 326

v denním tisku zpráva o rozšiřování stadionu Sparty, aby bylo možné pojmout už v přípravných mezistátních zápasech počet až 45 tisíc diváků. Ten samý den kolem osmé hodiny ranní vypukl na hlavní tribuně požár. Než dorazila první hasičská posádka, byla celá dřevěná tribuna v plamenech a během hodiny shořela celá. Hasiči se snažili zachránit okolní tribuny. Požár vznikl pravděpodobně od přetopených kamen. Tribuna, která byla postavena roku 1921, měla kapacitu dva tisíce osob a stála přes 900 tisíc Kč. Celková škoda požáru byla vyčíslena až na dva miliony Kč. Zničeno bylo veškeré zařízení, klubové kanceláře a hráčské šatny. Zničen byl i veškerý inventář včetně legitimací, smluv, trofejí a pohárů, klubový archiv i veškeré hráčské vybavení. Na základě této spartánské tragédie se zvedla vlna solidarity. Vlasta Burian nabídl klubu výtěžek z budoucích představení svého divadla. Slavie nabídla nejnútnejší vybavení. Vítkovické železárny pak vytvořily návrh na novou, železobetonovou tribunu pro čtyři tisíce diváků. Byla postavena za dvacet měsíců.¹⁰³ Vrcholem roku se stalo pak samotné mistrovství světa. Československo se probojovalo až do finále, kde podlehlo domácím Italům po sporném gólu v nastavení 2:1.

V novém ligovém ročníku roku 1935 fotbalový trůn uhájila před Spartou Slavie. DFC se umístil na sedmé příčce. Ve Středoevropském poháru slavila svůj další titul Sparta. Domácí finálový zápas proti maďarskému týmu Ferencváros však hrála na Strahovském stadionu. Zde se začaly hrát mezinárodní utkání čím dál častěji. Na tribuny se vešlo až 50 tisíc diváků. V roce 1936 ovládla národní ligu Sparta, byť jen o skóre před Slavií. Ligu opustil po špatné sezóně letenský DFC.¹⁰⁴ Na jaře roku 1937 byla Slavie ve skvělé formě. Nepoznala porážku a skvělé výkony odváděl převážně brankář Plánička. Ve Středoevropském poháru již po prvním kole neměla ČSR žádného zástupce. Oba letenské týmy hrály na hřišti Sparty a po nepřesvědčivých výkonech v turnaji skončily. Oba týmy horečně sháněly posily. Největší přestup však provedla Slavie. Z rakouské Admiry Vídeň nastoupil Josef Bican. Po podpisu smlouvy a příchodu na Letnou dostal na ruku 150 tisíc Kč. Měsíčně mu byl vyplácen plat pět tisíc Kč. Zápasové prémie pak dostával dvojnásobné než ostatní hráči. Druhý největší plat měl Plánička. Měsíčně dostával 1 800 Kč. Na tehdejší dobu to byly pro Bicana neuvěřitelné peníze. Slavie dobře věděla, že získala nejlepšího českého fotbalistu všech dob.¹⁰⁵

¹⁰³ HOUŠKA 1992, 128–129

¹⁰⁴ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 350

¹⁰⁵ KOVÁŘ 1993, 39

Letenskou pláň opustil tým, který ji jako první osídlil. Roku 1937 muselo hřiště ustoupit plánované výstavbě budov Národního technického a Zemědělského muzea, která bude probíhat v letech 1938 až 1941. Právě v tomto roce DFC představil své plány na výstavbu nové železobetonové tribuny pro 70 tisíc diváků. Kvůli výstavbě bylo též zničeno bývalé hřiště Sparty, kde jako poslední hrál SK Smíchov, a tenisové kurty patřící také DFC.¹⁰⁶

Letenský fotbal v roce 1938 ovládla Sparta, ale nejlepším střelcem se stal slávistický Bican. Slavie zvítězila poprvé ve Středoevropském finále. Svě zápasy ale odehrála na Strahově. V rámci příprav na mistrovství světa, které v roce 1938 hostila Francie, se odehrálo na Letné několik přípravných utkání. 11. května se na stadionu Sparty odehrálo utkání mezi Letenskou XI. a Wolverhampton Wanderers. Druhý tým anglické ligy prohrál 4:0 především díky výkonu Josefa Bicana. Ten, jelikož měl stále občanství rakouské, se nemohl s naší reprezentací mistrovství účastnit. Mistrovství dopadlo neúspěšně a mistrem světa se stala podruhé Itálie.¹⁰⁷

2.3. Fotbal v období Protektorátu Čechy a Morava

Krátce po okupaci v březnu 1939 a zřízení Protektorátu Čechy a Morava byl ustanoven nový fotbalový svaz. Byl zrušen profesionální řád. V rámci amatérských norem bylo ale stále o hráče postaráno tak, že se mohli věnovat pouze fotbalu. Fotbalové soutěže byly zatím formálně nedotčeny. Záhy byl ale vydán zákon o právu spolčování. Každý spolek musel potvrdit, zda chce v činnosti pokračovat a musel dokázat, že jeho účel není proti státnímu nebo veřejnému zájmu. Na jeho základě došlo k uplatňování norimberských rasových zákonů, které zakázaly činnost židovským klubům a hráčům. Postihly i německý DFC Prag. Důvodů pro zrušení může být několik. Jednak minulost klubu v období první republiky a velké zastoupení židovské komunity. Dalším důvodem bylo úřední nařízení, které slučovalo všechny německé kluby do německé sudetské ligy. Po odmítnutí byl DFC zrušen.¹⁰⁸

První neděli, která byla hlavním herním dnem, po okupaci liga vynechá. 26. března se konalo hlavní utkání letenské derby. Zápas hostila favorizovaná Slavie a na stadion zavítalo 25 tisíc diváků. Sparta nečekaně vyhrála 5:0. Dne 8. června se na Letné na stadionu Sparty odehrálo utkání Praha – Berlín. Pražský tým měl jasnou převahu a

¹⁰⁶ MACKŮ 1998, 139

¹⁰⁷ PETRŮ 1946, 756

¹⁰⁸ MACKŮ 1998, 111

zápas skončil 2:0 pro domácí. Zápas však provázely velké nepokoje domácího publika. Berlínské mužstvo bylo při pozdravu zdvižené pravice vypískáno a doprovázeno voláním „Pryč s Vámi“. Na německé fotbalisty litalo z hlediště kamení a lahve. Došlo i na několik pěstních potyček mezi českými fanoušky a vojáky wehrmachtu, kteří na zápas dohlíželi. Okupační správa jako odvetné opatření vyhlásila dočasný zákaz všech sportovních akcí do konce měsíce června. Zákaz se nevztahoval na koňské dostihy.¹⁰⁹ Po vypršení zákazu okupační moc do ligových zápasů přímo nezasahovala. Jinak tomu bylo při zápasech reprezentace. V roce 1939 bylo umožněno na Letné odehrát dvě utkání. V prvním zápase vyhrál tým Čech a Moravy nad Jugoslávií 7:3. Druhý zápas proti bývalému Rakousku skončil nerozhodně 5:5. V následujících válečných letech však bylo mužstvo Čech a Moravy pro mezinárodní zápasy izolováno.

Fotbalovou scénu roku 1940 ovládla Slavie. Josef Bican dal za sezónu padesát gólů. Jelikož již nebylo možné účastnit se mezinárodních zápasů, chystala se utkání mezi Čechy a Moravou, která se tradičně hrála již v letech 1912–1915. První utkání se odehrálo na Letné 21. dubna. Češi nastoupili v červenobílých dresech a do sestavy kromě letenských klubů byli zapojeni i hráči Bohemians, Pardubic a Plzně. Moravané nastoupili v dresech kombinujících modrou a bílou barvu. Zápas skončil 3:1 pro mužstvo Čech. V září se odehrála odvěta v Brně, kde Češi opět vyhráli 6:5.¹¹⁰

Rok 1941 byl již třetím rokem protektorátu. Národní fotbal neměl žádné kontakty s okolním světem. Kromě ligové soutěže mohli diváci opět vidět zápas Čechy proti Moravě. V jarním zápase hraném na Letné uhráli Moravané remízu 5:5. Odvěta v Olomouci na podzim skončila 4:2 pro Čechy. Ligovou tabulku ovládla na jaře Slavie a Sparta skončila až čtvrtá. Druhé místo vybojovala SK Plzeň a třetí SK Pardubice. Bylo to poprvé, kdy první dvě místa obsadily kluby nejen mimoletenské, ale i mimopražské. Na podzim se Sparta potýkala s velkou krizí. Český pohár svedl do finále právě letenská „S“. První finálový duel se odehrál na Slavii. Bylo to poslední letenské derby na hřišti Slavie. Až do nuceného odchodu Slavie z Letné zápasy hostila Sparta. „Sešívání“ prohráli 2:3, ale v odvetě se jim podařilo zvítězit 3:6. Slavie získala i ligový pohár. Krize Sparty se prohloubila, když byla vyřazena ze středočeské soutěže týmem SS Plincner, což bylo sportovní sdružení obuvnické firmy. Na podzim Sparta porazila pouze SK Židenice. Bod na remízu získala s týmem Polaban Nymburk. 7. prosince na

¹⁰⁹ JENŠÍK / MACKŮ 1997, 376–377

¹¹⁰ Tamtéž, 384

domácím hřišti utrpěla ponižující porážku od sousední Slavie 0:7 a obsadila poslední místo tabulky, které vládla SK Slavia.¹¹¹

Fotbalový rok 1942 začal díky špatnému počasí až v polovině března. Hned v prvním kole na sebe narazila letenská „S“. Hřiště se nacházelo v bídném stavu a Slavie navrhla odložení zápasu. Sestupem ohrožená Sparta byla však rázně proti. A tak na vlastním hřišti proměněném vlivem silného deště v močál prohrála 1:8. Fotbalovou soutěž přerušil atentát za Reinharda Heydricha 27. května 1942. Bylo vyhlášeno stanné právo a zákaz konání kulturních a sportovních akcí. Liga ožila až 3. července. Zemí zmítal okupační teror, ale fotbal se hrál dál. Sparta si posledním kolem zajistila setrvání v nejvyšší soutěži.¹¹²

18. února 1943 byla v Berlíně vyhlášena tzv. totální válka Německa. Řada klubů se musela obejít bez hráčů, kteří byli odvedeni k pracovnímu nasazení do Německa. Sparta ve vzájemném utkání s letenským soupeřem zvítězila, ale Slavie stejně celkový ligový žebříček ovládla. Sparta obsadila druhé místo a Letná opět fotbalově vládla. Následující rok 1944 tomu bylo naopak. Sparta neprohrála jediný zápas. Kromě ligy vyhrála i pohár. Následující jarní sezona roku 1945 se pro blížící se frontu nezačala hrát.¹¹³

Na jaře 1945 se tedy fotbal nehrál. Německá vojska ustupovala a v květnu propuklo Pražské povstání. V neděli 6. května byla při ústupu jednotek SS zapálena hlavní tribuna Slavie. Mohla být též zasažena při ostřelování z Kobylis. Vedle tribuny shořel i sklad s vybavením a klubový archiv. Svatostánek Slavie byl zcela zničen. Poškozen byl i stadion Sparty. Zničeny byly ochozy na jižní straně i se vstupní branou.

První poválečné zápasy byly na Letné k vidění v červnu 1945. Stadion Sparty prošel rekonstrukcí a byl připraven na zápasy pražských klubů Slavie, Sparty, Viktorie a Bohemians. Na zápasy zavítalo 25 tisíc lidí a výtěžek byl poskytnut na podporu pozůstalým po obětech Pražského povstání.¹¹⁴ V poválečné atmosféře byl zájem o fotbal velký. Většina utkání, hlavně mezinárodních, se přesunula na Strahov.

2.4. Fotbal od roku 1946 do roku 1953

Rok 1946 nezačal pro letenské dobře. Slavie, která hrála dočasně na hřišti Sparty, prohrála s týmem Hajduk Split 2:0. O pár týdnů později Slavie remizovala s FF Malmö 3:3. Sparta švédský klub porazila 4:3. Z obou zápasů bylo ale vidět, že letenské kluby

¹¹¹ Tamtéž, 390–393

¹¹² PETRŮ 1946, 787

¹¹³ Tamtéž, 801

¹¹⁴ JENŠÍK / MACKŮ 1998, 12

mají daleko do své bývalé slávy.¹¹⁵ První reprezentační utkání se odehrálo 9. května na Spartě. Reprezentační mužstvo bylo doplněno kromě dvou zlínských hráčů pouze z letenských fotbalistů. Zápas proti Jugoslávii prohráli 2:0. Fotbalové lize však letenští stále vládou. Sparta byla úspěšnější. Velkým lákadlem pro diváky byla první poválečná návštěva klubů z Anglie. V květnu nastoupil proti Spartě tým Derby County. Sparta zvítězila 2:3. Dne 22. května hráli na Spartě Angličané znovu, tentokrát proti Slavii. Zápas sledovalo 43 tisíc diváků. Slavie zvítězila 3:1. Anglický tým si narychlo vyjednal ještě zápas kombinovaného týmu obou letenských „S“, aby si napravil reputaci. Tento výsledek však skončil jen remízou 1:1. V červenci navštívili Prahu hráči edinburského týmu Hibernians. V prvním pražském utkání přehráli Spartu 1:3. O týden později nastoupil skotský tým proti Slavii. Velmi kvalitní a vyrovnaný zápas vyhrála Slavie 3:2.¹¹⁶

Fotbalový rok 1947 začal velkolepým zápasem mezi Prahou a Paříží. Zápas se konal 13. dubna na vyprodaném stadionu Sparty. Pražský výběr sestavený pouze z letenských klubů porazil Paříž vysoko 6:1. V lize měla několik kol před koncem jistý titul Slavie. V posledním derby toho roku však „rudí“ vyhráli 3:5. Na stadionu přihlíželo 45 tisíc diváků. Slavie jako mistr ligy neměla stále svůj stadion. Všechny domácí utkání hrála v podnájmu velkého rivala.¹¹⁷

Po komunistickém převratu začala doba změn a reorganizací. Prvním krokem bylo sloučení všech tělovýchovných organizací a klubů pod celonárodní organizaci Sokol. Sokol je již pod tvrdým dohledem komunistů a stejně tomu bude i u fotbalu. Se spojením klubů do jednotné organizace se mění i názvy. Na Letné hrál Sokol Sparta Bubeneč a její rival Sokol Slavie Praha VII. Boj o titul se sehrál opět pouze na Letné a Slavie z něj vyšla jako vítěz. Na dlouho dobu poslední. Vzájemný zápas vyhrála Slavie 3:0. Zvítězila v derby poprvé od roku 1942, a to v oslabené sestavě a bez Bicana. Po třech letech ve spartánském pronájmu měla Slavie konečně svůj stadion. Nová tribuna na Letné měla kapacitu jen 22 tisíc diváků. První ligový zápas však prohráli s Bohemians 2:3.¹¹⁸

Vedle změn názvů vznikaly i závodní a armádní kluby. Velké kluby měly nálepku „buržoazní“. Slavie střídala jména jako ZSJ Dynamo Slavie, a pak přišla i o svůj

¹¹⁵ PONDĚLÍK 1979, 211

¹¹⁶ JENŠÍK / MACKŮ 1998, 24

¹¹⁷ PONDĚLÍK 1979, 225

¹¹⁸ JENŠÍK / MACKŮ 1998, 54

původní název. Vzniklo TJ Dynamo Praha. Ze Sparty se na čas stal Spartak. Vršovické Bohemians musely snést názvy jako Železničáři, Spartak Stalingrad a Spartak ČKD. Pro veřejnost a fanoušky to byla ale pouhá změna názvu. Byl nastaven amatérský řád. To znamenalo konec profesionálních fotbalistů.¹¹⁹

V roce 1949 vrcholila devastace fotbalových tradic. Kluby byly spojovány se závodními podniky. Fotbalisté se stali zaměstnanci podniků. Josef Bican po nátlaku musel opustit Slavii. Jeho novým týmem se staly Vítkovické železárny. Liga začínala se zpožděním. Hned v prvním kole na sebe narazily tradiční kluby z Letné. Slavie bez hlavních opor zvítězila 3:2. Ligový titul získal armádní klub z Bratislavy. Sparta druhá, Slavie až pátá.¹²⁰

V roce 1950 byly ligovým nováčkem Vítkovice. S nimi na Letnou přijel i Bican a nastoupil proti mateřskému klubu. Slavii porazily 1:3. Spartu 1:0. Slavie skončila v lize až sedmá. V prosinci 1950 hrála Slavie svůj poslední zápas na Letné. V rámci projektu výstavby pomníku J. V. Stalina bylo rozhodnuto o demolici hřiště, které bylo nedávno znovu vystavěno. Během dvou týdnů byl srovnán se zemí nejen celý fotbalový areál Slavie, ale i její letenská historie. Škoda se odhadovala na 16 milionů Kč. Finanční odškodněné bylo 600 tisíc Kč a slib na nový stadion. Ten však nebyl a Slavie hrála na hřištích Sparty a Bohemians.¹²¹ V následující sezóně roku 1951 se slávistická beznaděj odrazila i na hřišti. Ligu vyhrála opět Bratislava. Sparta, která měla slabší výkony, skončila druhá. Slavie nakonec skončila na dně tabulky a poprvé ve své historii opustila ligu. Další rok tedy Letnou v první lize hájila jen Sparta. Slavie tedy hrála roku 1952 jen pražský přebor. Ten však Slavie ovládla a mohla se těšit na ligový návrat. Mezinárodní zápasy již hostil výhradně stadion na Strahově. V září roku 1953 byl otevřen stadion Eden ve Vršovicích. Byla zde vztyčena rozmontovaná tribuna z Letné. 27. září se zde hrál první zápas. Soupeřem byl tým Křídla vlasti Olomouc. Na stadion a Slavii se přišlo podívat 35 tisíc diváků. Na Letné již trvale zůstala jen Sparta.¹²²

¹¹⁹ HOUŠKA 1997, 206

¹²⁰ JENŠÍK / MACKŮ 1998, 56

¹²¹ HOUŠKA 1997, 208

¹²² JENŠÍK / MACKŮ 1998, 100

2.5. Hvězdy fotbalové Letné

2.5.1. Jan Košek

Jan Košek se narodil 18. července 1884 v Turnově. Než se poprvé objevil v dresu pražské Slavie, měl za sebou již fotbalové působení v jiných klubech, například v Klubu akademického gymnázia, v Letenském kroužku a v Unionu Letná. Příchodem Koška do „sešíváných“ řad se začala psát klubová zlatá éra. Košek hrál jako student tajně, a proto v zápasech používal jiná jména. Jako fotbalista neoplýval technickou dovedností, byl to ale prvotřídní sprinter a střelec. Věnoval se také atletice, kde svou rychlostí taktéž vynikal, například 9. července 1905 zaběhl 100 metrů za 11 vteřin.¹²³

Rok 1904 byl pro Koška velmi tragickým. Během jeho studií na gymnáziu mu v krátké době zemřel otec i matka. Z těžké finanční situace mu pomohl jistý mecenáš a funkcionář fotbalové Sparty a nabídl mu velmi lukrativní podmínky za přestup. Jelikož Slavie se v daném období probíjela krizí, Jan Košek skutečně přestoupil. Po dokončení studií a jedné odehrané sezoně ve Spartě se však opět vrátil do Slavie, kterou tehdy čerstvě trénoval John William Madden. Pod jeho vedením se Jan Košek stal hráčem světového formátu. Slavie neznala v Evropě přemohitele. V roce 1910 se Košek stal nejen kapitánem Slavie, ale také kapitánem mužstva vyslaného na amatérské mistrovství Evropy. Díky němu byla Slavie několik let považovaná za nejlepší evropský klub. Po konci kariéry v roce 1912 zůstal v klubu v různých pozicích jako funkcionář. Během 1. světové války, kdy byla většina fotbalistů na válečné frontě, nastoupil

¹²³ JANECKÝ 1946, 131

několikrát k zápasu. Podle statistik odehrál 296 zápasů, ve kterých nastřílel 804 branek. Jan Košek zemřel předčasně, po vážné nemoci ve 43 letech 30. prosince 1927.¹²⁴

2.5.2. Karel „Kád’a“ Pešek

Karel Pešek se narodil 20. září 1895 v Olomouci, odkud se rodina brzy přestěhovala do Prahy, kde Karlův otec, papírník, získal práci u nakladatele Vilímka. Poprvé se Karel Pešek, kterého bude každý znát pod přezdívkou „Kád’a“, fotbalově představil ve třinácti letech v týmu vinohradského Meteoru. Později nastupoval jako záložník ČAFC Vinohrady, odkud ho v roce 1913 přetáhla Sparta za odstupné 52 korun.¹²⁵

Ve Spartě se ujal postu záložníka a již po prvním roce, v 19 letech, se stal kapitánem. Brzy však musel rukovat na frontu. Po návratu z války začal Karel Pešek nastupovat na pozici středního záložníka. V prvním poválečném roce se Sparta stala nejlepším mužstvem v zemi. V letech 1920–1923 sehrála padesát mistrovských zápasů, ani jednou neprohrála, soupeřům nastřílela 230 gólů a sama jich obdržela jen čtyřicet. V tomto období se zrodil slavný pojem „železná Sparta“. Pešek byl herně i v životě velký elegán. Říkalo se mu též „světlovlasá primadona“. Zpívali se o něm písničky a dokonce vznikla opereta s názvem „Dnes hraje Kád’a“.

V roce 1933 přestoupil Karel Pešek ze Sparty do brněnského mužstva SK Židenice. Důvodů bylo více. Pešek již ztrácel na rychlosti a celková fotbalová síla doznívala. Dalším důvodem bylo, že byl spolu se svou matkou v soudním rozporu s letenským klubem. Jeho matka totiž provozovala na stadionu klubovou kantýnu a vedení Sparty začalo prošetřovat, že nájemnice neplní řádně podmínky smlouvy a celou věc předala soudu. Po rodině své největší legendy a nejlepšího hráče historie vyžadovala částku půl milionu korun. Celá věc měla dohru u nejvyššího soudu, kde žalující strana neuspěla. Kád’a odehrál v Brně jen jednu sezonu a v roce 1934 ukončil sportovní kariéru. Za Spartu odehrál 727 zápasů.

Karel Pešek studoval Přírodovědeckou fakultu Karlovy univerzity a po konci fotbalové kariéry začal pracovat na ministerstvu zdravotnictví, kde byl zaměstnán i během protektorátu. V roce 1944 mu bylo z ministerstva vnitra oznámeno, že vzhledem ke své popularitě se stane členem organizace Česká Liga proti bolševismu. Jednalo se o kolaborantskou organizaci. Nesouhlasit nemohl, ale přihlášku nikdy nepodepsal. Během

¹²⁴ HOUŠKA 1997, 25

¹²⁵ PEŠEK 1947, 9

Pražského povstání byl 9. května 1945 na náměstí Republiky náhodným občanem obviněn z kolaborace a zatčen. Při výsleších byl surově bit. Kolaborantská činnost mu však nebyla prokázána a byl propuštěn. Celý incident nesl po zbytek života velmi těžce. Dobře se mu nevedlo ani po komunistickém převratu v roce 1948. Jelikož nebyl členem KSČ, byl ze své pozice na ministerstvu zdravotnictví v roce 1951 propuštěn. Světově proslulý fotbalista se dvěma vysokoškolskými tituly tak pracoval jako pomocný dělník s minimální penzí. Karel „Káďa“ Pešek zemřel 30. září 1970 na zástavu srdce.¹²⁶

2.5.3. Josef Bican

Josef „Pepi“ Bican se narodil 25. září 1913 ve Vídni. Jeho otec František „Franzi“ Bican byl hráčem vídeňské Herthy. V roce 1921 zemřel na následky zranění ledvin během ligového zápasu s konkurenčním Rapidem. V Herthě nakonec začínal i sám Josef.¹²⁷

Proslavil se však až svými výkony v Rapidu Vídeň. Brzy se prosadil i v reprezentačním mužstvu Rakouska. Od roku 1933 po vzájemných utkáních mezi Rapidem a Slavií začali pražští funkcionáři usilovat o jeho přestup, o němž však Rapid nechtěl ani slyšet. Bican tak zůstal ještě v Rakousku, tentokrát v týmu Admiry Vídeň. Přes značné problémy ze strany rakouského svazu však v roce 1937 přestoupil do Slavie a konečně se představil v Praze. Přestupová částka prý činila 120 tisíc korun.

V prvním zápase v sešivaném dresu se gólově neprosadil. V následujících utkáních však již předváděl své umění kanonýrka. Za podzim roku 1937 nastřílel 31 gólů. V první sezoně Slavie na titul nedosáhla, ale Bican se stal nejlepším střelcem. V roce 1938 nemohl vinou špatně vyřízených občanských dokumentů odcestovat s českým týmem na mistrovství světa. Předpokládá se, že s ním v sestavě by výkon mužstva byl mnohem lepší. V tomto roce však Slavia v čele s Bicanem uspěla na evropské scéně. V domácí lize byla neporažena a ovládla nejvyšší příčku. Následující roky byla Slavia nepřekonatelná. Josef Bican byl velmi známou postavou sportovního i kulturního života. Během protektorátu byl nejednou přemlouván úřady, aby přijal německé občanství. Nikdy tak neučinil.¹²⁸

¹²⁶ Článek Pavla Kováře s názvem Karel Pešek – Káďa. In: *Reflex* 9 (2005). Dostupné online <http://www.reflex.cz/clanek/causy/73827/karel-pesek-kada.html> [cit. 10.11.2018]

¹²⁷ KOVÁŘ 1993, 11

¹²⁸ Tamtéž, 56

Po skončení války získala Slavie titul v roce 1947. Na dlouhou dobu poslední. Bican se opět stal králem střelců, a to ve svých třiceti letech. Měli o něj zájem i evropské kluby, jako např. Juventus Turín. Setrval však v Praze, ve Slavii. Po komunistickém převratu dostal nálepku „buržoazního profesionála“. Podobně byl označen celý „sešivaný“ klub. Komunisté v něm spatřovali obraz i odkaz první republiky. Bicanovi nepřilepšil ani velmi vysoký plat, který ve Slavii dostával. Z politických důvodů a pod výhrůzkou ztráty pražského bytu tak přestoupil do fotbalového klubu Vítkovic. Zde pracoval jako dělník v železárnách. Snaha režimu odstranit Bicana z veřejného života však nevyšla. Během tří let dostal „Pepi“ svými výkony Vítkovice do první ligy. Následně byl opět fotbalově „degradován“, tentokrát do Hradce Králové. I zde však neustále dával góly a byl na předních střeleckých příčkách. V roce 1953 se konečně vrátil do Slavie. Ta tehdy nesla jméno Dynamo. K poslednímu utkání nastoupil roku 1955. Tehdy jako hrající trenér. V roce 1956 klub opustil. Živil se jako závozník, pomocný dělník. Po „měnové reformě“ v roce 1953 přišel téměř o všechnu majetek. Později působil u různých klubů jako trenér, v šedesátých letech dokonce v Belgii. Pepi Bican vstřelil celkem 644 ligových gólů. Zemřel 12. prosince 2001.¹²⁹

2.5.4. František Plánička

František Plánička se narodil 2. června 1902 v Praze. Jeho prvním klubem, za který nastupoval, byl Slovan Praha VII. Později hrál na Letné za SK Bubeneč. V roce 1923 přestoupil do Slavie. Od počátku fotbalové kariéry začal budovat své postavení brankářské jedničky. Svou pozici postupně svými výkony upevňoval a od roku 1929 patřil k hlavním oporám jak Slavie, tak národní reprezentace. Ve třicátých letech platil za nejlepšího brankáře v Evropě. Získal mistrovské tituly v letech 1929–1931. Od roku 1933 sklízel ligové tituly jako kapitán „sešivaných“. František Plánička během své sportovní kariéry vykonával i své civilní povolání. Byl úředníkem v penzijním ústavu. Před mistrovstvím světa v roce 1934 musel tak požádat o mimořádnou dovolenou. Úspěšné tažení národního mužstva, jehož byl kapitánem, skončilo až v samotném finále výhrou domácích Italů. Ti hráli velmi tvrdě a v rozporu s pravidly. Sudí na to nebrali ohled, a tak se po křivdě vraceli hráči domů jako hrdinové. Následující čtyři roky opět

¹²⁹ HOUŠKA 1997, 76

úspěšně hájil branku Slavie. V roce 1937 již zvažoval konec kariéry, ale stále platil za nejlepšího. Byl tedy přemluven ještě k jedné sezóně. V roce 1938 se konalo mistrovství světa ve Francii. Po úspěšné cestě do čtvrtfinále však přišel jak konec národního mužstva v turnaji, tak i konec Pláničkovy kariéry. Za stavu 1:1 s Brazílií si v 83. minutě zápasu si ve střetu se soupeřem zlomil ruku. Přes bolesti odchytil zápas i nastavení. V opakovaném zápasu již nenastoupil a Brazílie zvítězila 2:1. František Plánička se po rekonvalescenci již do branky nevrátil. Po ukončení kariéry působil ve Slávii v roli asistenta a vypomáhal ve výboru. Pravidelně nastupoval v exhibičních zápasech internacionálů. Poslední odchytil v sedmdesáti letech. Údajně nikdy nepil, nekouřil ani nepil kávu. Zemřel 20. července 1996.^{130 131}

¹³⁰ ŠTORKÁN 1968, 136

¹³¹ ŠÁLEK 1980, 159

Závěr

Cílem práce bylo poukázat na vznik a vývoj kopané v Praze na Letenské pláni. Hlavním tématem první kapitoly je doba vzniku prvních českých fotbalových klubů, které vznikly za určité nevole Rakousko-Uherského mocnářství. S jejich vznikem se rodí i národní vzdor a určitý nacionalismus. Brzy první kluby obsazují nevyužitou pláň na Letné. Prvním z nich je klub pražských Němců DFC. Brzy se k němu přidávají další, čistě české kluby. První období českého fotbalu je spjato se soupeřením nejen s kluby rakouskými, ale vede se i boj zákulisní mezi funkcionáři, což připomíná *de facto* politiku. Přes různá omezení a diskriminaci ze strany Vídně se u nás však kultura kopané rychle rozvíjí. První hřiště na Letné nevypadala tak, jak známe dnes. Jednalo se o vymezenou plochu a branky vytyčovaly položené kabáty aktérů. Kopaná byla záležitostí hrstky nadšenců, převážně studentů. Zde vznikaly první konflikty mezi studenty a gymnaziálními profesory, kteří hru neuznávali a studentům ji zakazovali. Hráči proto hráli v anonymitě a pod různými přezdívkami. Brzy však o kopanou začala jevit zájem široká veřejnost, což znamenalo rychle se situaci přizpůsobit. Vznikaly první tribuny a hřiště začala získávat dnešní podobu. Do Čech začala přijíždět mužstva z celé Evropy, aby poměřila síly s nejlepším týmem Čech, kterým byla Slavie. Prudký rozvoj kopané přibrzdila až první světová válka. Řada hráčů musela narukovat a ani zájem veřejnosti nebyl ve válečném období tak velký.

Po první světové válce, se vznikem republiky se opět kopaná dostává do čela pozornosti. Kluby získávají větší podporu od nově vzniklého Českého fotbalového svazu. Jeho členové jsou většinou i funkcionáři klubů. První republika nabízí zápasy, kdy se na stadionech tísní desítky tisíc fanoušků. Z hráčů se stávají profesionálové a za své zápasy dostávají často nemalé částky. Z množství zápasů, které Letná nabízí, je divácky nejvyhledávanější souboj velkých rivalů, Slavie a Sparty. Toto utkání je tradiční už od samého počátku. Jejich souboj je označován jako „derby“ nebo souboj pražských „S“. Oba kluby nemají u nás konkurenci a pravidelně se střídají na nejvyšších příčkách ligové tabulky. Často s minimální ztrátou bodů, o které rozhodují jejich vzájemné souboje. Oba jsou úspěšní i na evropské scéně. Elitní evropskou soutěží je Středoevropský pohár. Sparta v něm dokáže zvítězit dvakrát, Slavie jednou. V této době je Letenská pláň jakýmsi velkým sportovním areálem. Na jednom prostranství jsou tři stadiony velkých klubů. K nim náleží hřiště tréninková. Na pláni jsou i hřiště menších pražských klubů. Letná pěstuje i atletiku, lední hokej a tenis. Vrcholným

úspěchem byla finálová účast Československa na mistrovství světa v Itálii. Celý reprezentační tým byl až na několik málo výjimek sestaven z hráčů letenských klubů. Vývoj se opět zastavil s příchodem druhé světové války.

Po obsazení Československa německou armádou vzniká na našem území Protektorát Čechy a Morava. Zprvu okupační moc do fotbalového dění nezasahuje. Změna přijde po přátelském zápase mezi Prahou a Berlínem. Praha, která na hřišti jasně dominovala, zvítězila 2:0. Diváci provolávali protiněmecké nadávky, na berlínské hráče létalo z ochozů kamení a došlo na nejednu pěstní potyčku s vojáky wehrmachtu, kteří byli zápasu přítomni. Následoval měsíční zákaz kulturních akcí a i fotbal začal být přísněji sledován. Ve chvíli, kdy v platnost vešly norimberské rasové zákony, byl postižen i fotbalový život. Hráči židovského původu byli vyloučeni z veřejného života. Zrušen byl i tradiční tým z Letné, když se DFC odmítl spojit s německými organizacemi. Silná byla i jeho vazba na pražskou židovskou obec a loajalita k první republice. I v dobách útlaku si lidé našli čas na fotbal. Tradiční letenská derby přilákala vždy desetitisíce návštěvníků. Fotbal v lidech probouzel soudržnost a vzdor proti okupantům. Období protektorátu dominovala fotbalově Slavie. Získala většinu titulů té doby. Těsně na konci války shořela její tribuna. Oba letenští rivalové tak museli působit společně pod jednou střechou.

Po obnovení republiky začala fotbalová euforie znovu. Zájem byl o mezinárodní utkání. Vše fungovalo hladce až do „února“ 1948. Komunisté označili profesionální fotbal za buržoazní přežitek první republiky. Kluby byly slučovány do závodních a armádních závodů. Začala dominance slovenského armádního klubu Bratislavy a pražské Dukly. Letenské kluby ustupují do pozadí. Nejcitelněji to pozná Slavie. Jejich opravený stadion je znovu zbořen. Musí ustoupit výstavbě Stalinova pomníku. Nejlepší hráči musejí klub opustit. Slavii je změněno jméno a dokonce i dresy. Sparta se Slávií opět hraje pod jednou střechou. Sparta se drží na vyšších příčkách, ale vrchol ji už nepatří. Slavii po všech zásazích státní moci čeká dokonce sestup. V roce 1953 pak opouští nadobro Letnou a stěhuje se do vršovického vyhnanství. Zde působí dodnes. Ze všech letenských klubů zůstala jen Sparta, ačkoli vždy stála trochu stranou a na Letnou přišla jako poslední. Tak skončilo více než půl století sportovní vlády na Letenské pláni.

Praha měla v Evropě jedinečný a nenahraditelný sportovní komplex. Pražanům sportovní život přinášel útěchu a naději v těžkých dobách. Zábavu a rivalitu v dobách míru. Fotbal se stal nenahraditelnou součástí kultury. To dokazuje i obrovská návštěvnost, o které se dnešnímu českému fanouškovi může jen zdát. Fotbalová kultura

na Letné prožila několik státních zřízení, dvě války a zůstala hrdě neporažena. Nakonec si ji zničili sami Češi. Důvodem byla žárlivost na úspěch fotbalistů, kteří sklízeli slávu po celé Evropě. Vysoké honoráře hráčů a i to, že se profesionální fotbal, který dostal své dokonalosti za první republiky, prostě politicky nehodil. Místo sportovního unikátu, na kterém sousedila řada klubů a dalších sportů, máme opět jen holou pláň.

Seznam literatury

- BRONCOVÁ (ed.) 1998 – Dagmar Broncová (ed.): Kniha o Praze 7, Praha 1998
- GEBAUER 1903 – Jan GEBAUER: Slovník staročeský I–II. Praha 1903
- GEBAUER 1970 – Jan GEBAUER: Slovník staročeský I–II. Praha 1970
- HISTORICKÁ MAPA 1868 – Historická mapa. Praha 1868
- HONEISER 2007 – Ladislav Honeiser: Letná historie a vývoj prostoru. Praha 2007
- HOŘEJŠ 2013 – Miloš Hořejš: Protektorátní Praha jako německé město. Nacistický urbanismus a Plánovací komise pro hlavní město Prahu. Praha 2013
- HOUŠKA 1997 – Vítězslav Houška: Věčná Slavie. Praha 1997
- HOUŠKA 1992 – Vítězslav Houška: Železná Sparta. Praha 1992
- HOUŠKA 2008 – Vítězslav Houška: 50 slavných slávistů. Praha 2008
- JANECKÝ 1946 – Alfred Janecký: Slavné postavy naší atletiky. Praha 1946
- JANKA-ROPIM 1999 – Otto Janka-Ropim: Vodní skaut, který k nám spadl z Marsu. O životě Josefa Rösslera-Ořovského. Praha 1999
- JENŠÍK/MACKŮ 1997 – Miloslav JENŠÍK / Jiří MACKŮ: Kronika českého fotbalu do roku 1945. Díl 1. Praha 1997
- JENŠÍK/MACKŮ 1998 – Miloslav JENŠÍK / Jiří MACKŮ: Kronika českého fotbalu od roku 1945. Díl 2. Praha 1998
- JENŠÍK 2005 – Miloslav JENŠÍK: Atlas českého fotbalu. Praha 2005
- JERÁBEK 2007 – Luboš JERÁBEK: Český a Československý fotbal. Praha 2007
- KOSMOVA KRONIKA ČESKÁ – Kosmova kronika česká. Praha 1972
- KOVÁŘ 1993 – Pavel KOVÁŘ: Bicanovo tajemství. Praha 1993
- LEDVINKA / PEŠEK 2000 – Václav Ledvinka / Jiří Pešek: Praha. Praha 2000
- MACKŮ 1998 – Jiří MACKŮ, Pražská Letná: Obdivuhodné sportovní století 1860–1960. Praha 2015
- MACHO 2013 – Milan MACHO: Sparta – Slavia rivalové navěky. Praha 2013
- PEŠEK 1947 – Karel Pešek: Káďa na fotbalovém hřišti. Praha 1947
- PETRŮ 1946 – Karel PETRŮ: Dějiny československé kopané. Praha, 1946
- PONDĚLÍK 1979 – Josef PONDĚLÍK: Bican – pět tisíc gólů. Praha 1979
- ŠÁLEK 1980 – Zdeněk Šálek: Slavné nohy. Praha 1980
- ŠTORKÁN 1968 – Karel Štorkán: Když chytal Plánička. Praha 1968

TALÍK (ed.) 1946 – Alois František Talík (ed.): Sport a tělovýchova v pohraničí.
Liberec, 1946

Internetové zdroje

[http://pamatkovykatalog.cz/?element=15435888&action=element&presenter=Elements
Results](http://pamatkovykatalog.cz/?element=15435888&action=element&presenter=ElementsResults) [cit. 10.11.2018]

Pavel Kovář: Karel Pešek – Kád'ra. In: Reflex 9 (2005),

<http://www.reflex.cz/clanek/causy/73827/karel-pesek-kada.html> [cit. 10.11.2018]